

EXPLORE THE NORTH

Bestuursverslag

Stichting Explore the North 2022

Joost Oomen & Kruidkoek – Tuut Tuut Kwantumschuim op Noorderzon (Groningen)

Stichting Explore the North

Post | Postbus 2521, 8901 AA Leeuwarden

Bezoek | Bagijnestraat 59, Leeuwarden

Mail | info@explore-the-north.nl | KvK nummer | 65864883

BTW nummer | NL856294081B01

IBAN | NL80RABO0310290945 | BIC | RABONL2U

Foto's | Lucas Kemper, Xanne Wijkamp, Marc Henri Queré, Denise Amber Photography, Linda Koster, Siem Akkerman

EXPLORE **THE** **NORTH**

Inhoud

Inleiding – pag. 3

1. Korte terugblik 2016-2022 – pag. 5
2. Activiteiten
 - 2.1. – Productiehuis – pag. 7
 - 2.2. – The Sessions – pag. 13
 - 2.3. – Festival 2022 – pag. 22
 - 2.4. – Samenwerking – 37
3. Publiek & Marketing – pag. 39
4. Bestuur, Organisatie en Cultural Governance Code – pag. 49
5. Fair Practice Code en duurzaamheid – pag. 52
6. Code Diversiteit & Inclusie – pag. 54
7. Financiën – pag. 56
8. Vooruitblik – pag. 60

EXPLORE THE NORTH

Inleiding

Tijdens Poggala Noord werden op 17 januari 2023 tijdens het festival Eurosonic Noorderslag de prijzen voor de Noord-Nederlandse muziekindustrie uitgereikt in de Akerk in Groningen. Festival Explore the North werd hier bekroond als beste festival van het jaar 2022.

“Het festival in Leeuwarden werd geroemd om hun belangrijke functie voor Noordelijke makers als het gaat om talentontwikkeling en cofinanciering. Daarnaast vond de jury het een inhoudelijk sterk festival, waarbij er goed gebruik wordt gemaakt van locaties in de stad en waar veel bijzondere projecten en samenwerkingen geïnitieerd worden.”

Voor het team van Explore the North was deze bekroning een enorme opsteker. Nadat het festival in de jaren 2020 en 2021 moest worden geannuleerd vanwege coronamaatregelen, was de editie van 2022 eentje die van ver moest komen in een jaar waarin eigenlijk niets nog als vanouds was of voelde. Drie jaar afwezigheid is enorm voor een festival in aanbouw, wat Explore the North toch zeker nog wel was bij de laatste editie in 2019. Maar de editie van 2022 mocht er zijn, en veel meer dan dat!

Marleen Nagtegaal en Marcia Dijkstra van Explore the North nemen de prijs in ontvangst tijdens Poggala Noord

Inhoudelijk was het een van de scherpste festivals tot nu toe. Interdisciplinair werken op het snijvlak van podiumkunsten en letteren is een vorm waar wij meer en meer in gespecialiseerd raken. Hiermee ontwikkelen wij onze eigen plek binnen het Nederlandse en deels internationale veld, zowel met het festival als het productiehuis.

EXPLORE THE NORTH

Drie lijnen in 2022

De activiteiten van Stichting Explore the North waren in 2022 opgebouwd in drie lijnen: 1) het productiehuis, 2) The Sessions en 3) het festival. Deze delen staan in praktische en financiële uitvoering los van elkaar, maar versterken elkaar enorm.

1. Productiehuis Explore the North

Een interdisciplinair productiehuis voor literatuur, taal en meertaligheid met een focus op podiumkunsten. Het productiehuis had een druk jaar. Binnen het productiehuis hebben wij in 2022 een enorme ontwikkeling doorgemaakt. Projecten die na die coronajaren eindelijk konden plaatsvinden mengden zich met allemaal nieuwe initiatieven op het gebied van talentontwikkeling en productie.

2. Explore the North – The Sessions

Omdat het festival in 2021 vlak voor aanvang geannuleerd moest worden vanwege coronamaatregelen, hebben wij met The Sessions een jaarrond programma ontwikkeld met doorgeschoven programma vanuit 2021, maar ook met veel nieuw programma, zowel binnen de regio als nationaal. In samenwerking met vele partners.

3. Festival Explore the North + Stadskas

Een festival van meer dan twee weken bestaand uit een (inter)nationaal festivalweekend en een periode van meer dan twee weken dat de vrij toegankelijke Stadskas de basis was voor vele activiteiten in samenwerking met partners uit het noorden.

In samenhang met de activiteiten in ons jaarrond programma The Sessions (63 activiteiten voor 3.059 bezoekers) en de activiteiten binnen het productiehuis (meer dan 215 activiteiten voor bijna 12.500 bezoekers in het gehele land) en de meer dan 7.000 bezoeken aan 149 activiteiten binnen het festival in Leeuwarden, is het voor Explore the North wel een enorm jaar geweest met in totaal meer dan 22.000 bezoeken. Waarmee wij inmiddels best op grote schaal (veelal experimenteel) werk presenteren op plekken waar dat voorheen niet gebeurde, waaronder in Fryslân

Het was hopelijk het laatste jaar in een trilogie van bizarre coronajaren. Wij sluiten deze periode af met een grote glimlach over wat wij hebben kunnen bereiken in 2022 en met een positieve kijk op de opbouw- en ontwikkeljaren die in het verschiet liggen.

Namens bestuur en directie van Stichting Explore the North

Marelle van Rongen – voorzitter

Mark Hospers – algemeen directeur

EXPLORE THE NORTH

1. Korte terugblik 2016-2022

Waar wij in 2016 al aangaven dat wij uit een onstuimige periode kwamen, is dat nu begin 2023 niet anders. Explore the North heeft nog nooit een ‘normaal’ jaar gehad in de ontwikkeling van de stichting. Dat komt in de beginjaren van de stichting met name door de opbouw naar en de rol in Leeuwarden-Fryslân Culturele Hoofdstad van Europa 2018. Daarna kwamen er vanuit die beweging de eerste contouren van de ontwikkeling van een productiehuis in de jaren 2019 en 2020 en vervolgens brak de coronacrisis uit. In 2022 was Explore the North een volwaardig festival en een productiehuis. Daarnaast organiseerden wij ook allerlei jaarrond activiteiten in het kader van The Sessions. Hieronder de jaren in vogelvlucht.

In het kort over de periode 2016-2021:

2016 | Herstartjaar na een jaar aanwezigheid (eerdere edities 2011, 2013, 2014 onder vlag van De Popfabryk) – oprichting Stichting Explore the North – Tweedaags festival – 99 optredens – 1500 bezoekers

2017 | Opbouwjaar – Tweedaags festival, eerste activiteiten Lân fan taal/productiehuis – 119 optredens en 7 overige activiteiten jaarrond – 2250 bezoekers festival en ongeveer 500 bezoekers overig

Alabaster dePlume in de Westerkerk

EXPLORE THE NORTH

2018 | Culturele Hoofdstad-jaar – Driedaags festival, eerste jaar Stadskas (10 dagen), start presentatie grote internationale projecten (met Oerol en De Harmonie) en bomvol jaar rond Lân fan taal/productiehuis – 155 optredens festival en tientallen activiteiten jaarrond – 5.000 bezoekers festival (inclusief Stadskas en grote projecten) en ongeveer 15.000 bezoekers overige projecten

2019 | Consolidatiejaar – Driedaags festival, tweede jaar Stadskas (17 dagen), presentatie (internationale) projecten met De Harmonie en officiële start productiehuis Explore the North – 146 optredens festival en diverse productiehuisactiviteiten jaarrond – 7.500 bezoekers festivalperiode (inclusief Stadskas en grote projecten) en ongeveer 5.000 bezoekers productiehuisprojecten

2020 | Coronajaar – geen festival, maar diverse activiteiten in november en heel veel doorgeschoven programma naar 2021 – veel projecten in ontwikkeling, opstart talentontwikkelingstrajecten – 473 bezoekers live-activiteiten, 13.484 bezoekers online activiteiten, 30 deelnemers talentontwikkelingstrajecten

2021 | Coronajaar – festival vlak voor aanvang geannuleerd, succesvolle serie voorstellingen in Explore the North – The Summer Sessions, heel veel producties binnen productiehuis, meer dan 240 geplande activiteiten maar veel geannuleerd, Pidgin X met tientallen deelnemers, 36 deelnemers talentontwikkelingstrajecten, dichtbundel Samen oplage 30.000, 5.538 bezoekers diverse activiteiten binnen en buiten Leeuwarden

2022 | Nasleep corona en jaar vol activiteiten – Driedaags festival, derde jaar Stadskas (15 dagen), breed uitwaaiende serie voorstellingen in Explore the North – The Sessions in samenwerking met vele partners, heel veel producties en presentaties binnen het productiehuis met bijna 12.500 bezoekers lokaal en (inter)nationaal, Pidgin X met tientallen deelnemers, 33 deelnemers talentontwikkelingstrajecten, in totaal 395 activiteiten met samen meer dan 22.000 bezoeken.

2. Activiteiten – productiehuis, The Sessions en festival

a. Productiehuis Explore the North

Binnen het productiehuis hebben wij in 2022 een enorme ontwikkeling doorgemaakt. Projecten die na die coronajaren eindelijk konden plaatsvinden mengden zich met allemaal nieuwe initiatieven op het gebied van talentontwikkeling en productie. De focus van het interdisciplinaire productiehuis Explore the North ligt op de literatuur, taal en meertaligheid met een connectie tot podiumkunsten.

Ambitie

We willen talentvolle (jonge) makers uit de regio de kans geven iets nieuws te proberen, hun horizon te verbreden en ervaring op te doen. We willen samen met hen onderzoeken, ontdekken, slagen, mislukken en groeien. We willen, hoe ambitieus het ook mag klinken, een boost geven aan de nieuwe generatie professionals die zoekt naar handvatten om te kunnen excelleren in Fryslân en ver daarbuiten. Maar ook nodigen wij kunstenaars van buiten Leeuwarden uit om hier, in de relatieve luwte, met frisse blik te werken en ervaringen uit te wisselen met lokale kunstenaars.

Productiehuis Explore the North is een plek waar we jaarrond nieuwe kunst creëren door het geven van opdrachten, door het beantwoorden van vragen van kunstenaars en door aan te sturen op nieuwe (internationale) uitwisselingen. Makers krijgen professionele begeleiding op maat, op artistiek, productioneel én op zakelijk vlak. Uiteraard stelt Explore the North een breed netwerk beschikbaar en is het festival zelf in vele gevallen een (première) speelplek.

Daarnaast groeit Explore the North in de rol van aanbieder, zodat onze eigen literaire producties (vaak na een première in november) ook te zien zijn op festivals en podia als Oerol, Noorderzon, De Parade, Lowlands, De Zwarte Cross en bij de projecten van Wintertuin/De Nieuwe Oost. Een aanzienlijk deel van de meer dan 200 voorstellingsmomenten, goed voor bijna 12.500 bezoekers in 2022, werd door ons als aanbieder ‘verkocht’. Vanwege ons brede netwerk in vele disciplines, hebben wij goede kaarten in handen om niet alleen interdisciplinair, maar ook circuit-overstijgend te werken. Wij willen deze brugfunctie van (noordelijke) maker naar (inter)nationale presentatieplekken verder ontwikkelen komende jaren.

Meertaligheid en Fries

Explore the North is een interdisciplinair productiehuis met een focus op literatuur, taal en meertaligheid. Passend bij de meertalige provincie waarin wij gevestigd zijn. De insteek van onze activiteiten is dat wij samen met vele partners een infrastructuur creëren (talenontwikkeling – productie – presentatie) voor makers die zich vanuit Fryslân op dit vlak willen ontwikkelen. Sinds 2021 is er met de komst van een nieuwe cultuurnota in Fryslân een nieuw cultureel middenveld ontstaan. Waar eerder eigenlijk weinig structurele ruimte was voor langere trajecten voor (jonge) kunstenaars (waardoor veel talent uitvloog naar de Randstad), is er vanaf nu ook lokaal veel meer mogelijk.

Binnen het productiehuis bouwen wij een infrastructuur waarin het Fries als taal kan floreren als basis voor spannende kunstprojecten in verschillende disciplines, met een focus op literatuur. Juist door het Fries in (inter)nationale context te plaatsen wordt de schoonheid van de taal benadrukt, ook buiten de

EXPLORE THE NORTH

provinciegrenzen. Het productiehuis wil het Fries hiermee niet isoleren, maar juist laten horen in samenspel met de rest van de wereld. Friestalige kunstenaars weten ons goed te vinden en wij kunnen ondersteuning bieden op de manier die past bij de betreffende projecten en trajecten. Dat betekent dat er toch op natuurlijke wijze een Fries productiehuis ontstaat. Niet enkel gebaseerd op de taal, maar op de kwaliteit van de kunstenaars. Wij werken inmiddels regelmatig met gevestigde artiesten als Nynke Laverman, Tsead Bruinja, Zea, Nyk de Vries, Peter Sijbenga en Elmar Kuiper, maar wij zetten juist ook in op het vinden van een nieuwe garde, zoals bijvoorbeeld Michelle Samba.

Wij zien dat jonge kunstenaars uit Fryslân zich ook willen uiten in het Fries, maar dat hetgeen dat ze willen zeggen belangrijker is dan de taal waarin het gezegd wordt. Wij denken dat deze generatie zich meer thuisvoelt bij een organisatie als Explore the North, omdat zeggingskracht centraal staat in onze missie, waardoor flexibel kan worden omgegaan met talen en vormen. Wij bieden daarmee structureel (flexibele) ruimte aan het Fries, die er voorheen veel minder was.

Martin Rombouts, Maxime Garcia Diaz, Dean Bowen, Willie Darktrousers – Poetic Resistance op Brainwash Festival (Amsterdam)

De Westerkerk

De Westerkerk – een vlakkevloertheater in het centrum van Leeuwarden – is een intieme locatie van een zeldzame kwaliteit. Een magische plek voor kleinschalige producties en presentaties, voor ons en ook voor anderen.

Sinds november 2019 is De Westerkerk – na vijf jaar leegstand en incidentele bespelingen – in het beheer gekomen van een nieuwe stichting, die dit prachtige gebouw wil behouden voor cultuur. Explore the North houdt inmiddels kantoor in de kerk en is hoofdpartner voor het ontwikkelen van de

EXPLORE **THE** **NORTH**

programming, onder meer in samenwerking met partners als Leeuwarden UNESCO City of Literature en Performing Arts Festival Fryslân (PAFFF). Wij zetten De Westerkerk in als residentieplek voor makers (zo ontwikkelden Joost Oomen en Kruidkoek hier hun poëtische voorstelling Vruchtjes eten en legden de Poezieboys hier een basis voor hun grote voorstelling Yy) en wij presenteren hier door het jaar heen lokale en (inter)nationale projecten – altijd met literatuur, taal of meertaligheid als leidraad.

De Westerkerk groeit in de komende jaren verder uit tot het ‘huis’ in ons productiehuis.

Talentontwikkeling

Explore the North faciliteert makers die zich (deels) al hebben bekwaamd in hun vakgebied en toe zijn aan het zetten van de volgende stap, maar voor wie het professionele veld nog een brug te ver is. Juist voor makers die zich in deze fase van hun carrière bevinden, zijn er weinig mogelijkheden. Want waar kunnen zij die volgende stap zetten, en hoe?

Explore the North geeft makers concrete opdrachten. Daardoor doen ze ervaring op en maken ze zichzelf zichtbaar. We bedenken een concept en zoeken daar vervolgens geschikte makers bij. Ook komt het regelmatig voor dat samenwerkingspartners, zoals bijvoorbeeld Oerol of Wintertuin, ons benaderen met een project waarvoor zij makers vanuit het Noorden zoeken.

We ondersteunen echter ook makers die zelf een project in de koker hebben. Steeds vaker weten jonge kunstenaars ons te vinden met hun plannen. Goede ideeën pakken we op en ontwikkelen we samen met deze makers. Waar nodig betrekken we onze samenwerkingspartners of externe experts. De eindresultaten presenteren we vervolgens tijdens Festival Explore the North en/of op de podia van (een van) onze vele partners. Het jonge collectief Dichter Bij Leeuwarden is voor ons een belangrijke partner hierbij.

De begeleiding die Explore the North biedt is altijd op maat en wordt verbonden aan een product – een performance, een kunstwerk, een persoonlijk traject, een tekst. We geven advies: hoe maak je een projectplan, is een idee wel uitvoerbaar, moet hier niet eens een regisseur/redacteur/producent naar kijken? We denken mee over inhoud: waar gaat je project over en in welk opzicht is je onderwerp relevant, vernieuwend of verrassend? Ook geven we financiële ondersteuning, door het geven van een budget of hulp bij het aanvragen van subsidie bij fondsen of andere instanties.

Talentontwikkeling: Jonge schrijvers en Poetry Circle 058

Eind 2017 zijn we in samenwerking met Meeuw Jonge Theatermakers een schrijfcursus gestart voor jonge scribenten tussen de 12 en 18 jaar oud: Jonge Schrijvers. Het doel van deze pilot was het creëren van een kweekvijver, een voorportaal voor schrijvers die – bij voldoende talent en ontwikkeling – door zouden kunnen stromen naar productiehuis Explore the North of een ander professionaliseringstraject. Dankzij een paar bevoegen jonge schrijfdocenten en gastsprekers (onder wie Yentl van Stokkum, Wessel de Vries en Daniël Vis) maakten de deelnemers kennis met allerlei vormen van tekst, zoals proza, poëzie en spoken word. De meesten van hen kwamen voor het eerst ‘echt’ in aanraking met literatuur. Presentaties van het werk in diverse vormen vonden en vinden plaats op festival Explore the North, in de Westerkerk en jaarlijks op Oerol.

De initiële cursus is uitgegroeid tot een schrijfopleiding voor jongeren, met voor een aantal uitgestroomde jongeren ook weer een vervolgtraject binnen het productiehuis, zoals Iris Dicke. Sinds vorig jaar 2021 zijn wij ook trekker van Poetry Circle 058 (een satelliet van Poetry Circle Nowhere)

EXPLORE THE NORTH

voor jonge spoken word-artiesten.

Talentontwikkeling: #nieuwestukken

Begin 2021 werd Explore the North door het Fonds Podiumkunsten en het Nederlands Letterenfonds benaderd om mee te doen aan een programma getiteld #nieuwestukken. Binnen dit programma krijgen nieuwe theaterschrijvers (die normaal niet bij de fondsen in zicht zouden zijn) een kans zich te ontwikkelen in een intensief traject van acht maanden. Eind 2022 werd Explore the North door het Fonds Podiumkunsten gevraagd dit traject te coördineren voor 2023. Een eervolle vraag waar wij graag ja op hebben gezegd.

Talentontwikkeling: Station Noord

Sinds 2021 is Explore the North ook partner in Station Noord, het netwerk voor de ontwikkeling van (podium)kunsttalent in Noord-Nederland (Fryslân, Groningen, Drenthe). In samenwerking met zo'n 15 partners bieden we ondersteuning aan beginnende autonome makers in het Noorden. Ze krijgen de ruimte om zich binnen meerjarige trajecten te ontwikkelen op zowel artistiek, als zakelijk en organisatorisch vlak. Als partner nemen we deel aan netwerkbijeenkomsten en bieden we makers budget, begeleiding, expertise, faciliteiten en presentatieplekken aan.

Explore the North brengt voor dit netwerk – dat erg gefocust is op podiumkunsten – makers in die zich begeven op het snijvlak van literatuur, taal en podiumkunsten. Dit omdat er geen andere partner vanuit de letteren bij dit samenwerkingsverband is aangesloten. Daarmee geven wij talenten met wie wij werken direct een noordelijk netwerk. Andere partners zijn onder meer Noord Nederlands Toneel, Club Guy & Roni, Oerol, Noorderzon, Tryater en PeerGroup.

In 2022 was Explore the North hoofdpartner binnen Station Noord voor Joost Oomen en trajectpartner voor Anna Raadsveld, Eva Koopmans en Bart Bruinsma. Er was ook een Station Noord Hub tijdens Festival Explore the North, waarover later meer.

Talentontwikkeling: Popcultuur

Met productiehuis voor popcultuur De Popfabryk ten slotte, werken wij aan een traject met Friese makers werkzaam op het grensgebied tussen popcultuur en woordkunst (in 2021 en 2022 betreft dat een meertalig project van Zea). Ook zijn wij presenterend partner van het Europese project Excite (Exchange of international talent in Europe – in 2022 presenteerden wij KUOKO) en van noordelijk platform Up North.

Talentontwikkeling: Dichter bij Leeuwarden

Ook trekken wij samen op met woordkunstenaarsplatform Dichter bij Leeuwarden in het organiseren van kleine proeftuinen voor jonge makers (in 2022 Iris Dicke) onder de naam DBLab. Leeuwarden UNESCO City of Literature is ook partner.

Talentontwikkeling: Kultuer Kollektief en Tweespraak

Het Kultuer Kollektief (gestart in 2021) verbindt zeven productiekernen in Fryslân en ondersteunt interdisciplinaire makers in hun artistieke ontwikkeling. Het vertrekpunt is het uitwisselen van kennis, ervaring en netwerk en het aangaan van coalities rond de makers. Onder andere door het organiseren van Donderdag Makersdagen en de Kultuer Avonden.

EXPLORE **THE** **NORTH**

Onderdeel van Kultuer Kollektief is Tweespraak. Een kennismakingstraject waarbij een zestal makers wordt uitgenodigd zich te ontwikkelen in samenwerking met de partners. Explore the North was in 2022 Tweespraak-partner van Jonathan Bergsma (Johnny Loves Me) en Hannes Schievink.

Partners in Kultuer Kollektief zijn: Popfabryk, VHDG, New Noardic Wave, Tryater, Explore the North, LF2028, Keunstwurk en SELF. Collective.

De Jonge Schrijvers in de Stadskas

Eigen producties 2022

In 2022 presenteerden wij in het kader van het productiehuis bij schrijven van dit plan meer dan 215 activiteiten voor bijna 12.500 bezoekers. Een uitgebreid activiteitenoverzicht is als bijlage toegevoegd, maar in grote lijnen betreft het de volgende activiteiten:

Eigen producties:

Joost Oomen & Kruidkoek – Vruchtjes Eten

o.a. te zien op De Parade in diverse steden, Maaiveld Festival in Apeldoorn, De Zwarte Cross in Lichtevoorde

Joost Oomen & Kruidkoek – Tuut Tuut Kwantumschuim

o.a. te zien op Noorderzon in Groningen, Meneer Otis in Nijmegen en Zaal 3 in Den Haag

Maxime Garcia Diaz, Martin Rombouts, Dean Bowen en Willie Darktrousers – Poetic Resistance

o.a. te zien op Wintertuin Festival in Nijmegen, Oerol op Terschelling, Zaal 3 in Den Haag

EXPLORE **THE** **NORTH**

Ahilan Ratnamohan & Explore the North – Pidgin X

o.a. te zien tijdens de festivals WOEST en Tussenland in Zwolle en workshops in Antwerpen, Groningen en Leeuwarden

Zea – Witst noch dat d'r neat wie (i.s.m. de Popfabryk)

o.a. te zien in de Mariakerk Blessum, bij Dichter op de Deel in Exmorra en Klanggalerie in Wenen

Coproducties/commissioning/overige presentaties:

De Poezieboys, Joost Oomen en Willie Darktrousers – Eisføg!

te zien op de Parade in Utrecht, Amsterdam en Den Haag en op Festival Explore the North

Marrit Jellema – Superpersoonlijk

te zien tijdens Explore the North – The Sessions

Ahilan Ratnamohan & LOD – Josse Jnr.

te zien op vele (internationale) podia in 2023

Nynke Laverman – PLANT, clubversie

te zien in vele Nederlandse clubs in 2023

Eigen producties internationaal:

De Aftocht i.s.m. deBuren

o.a. te zien in WABE in Berlijn, De Brakke Grond, Amsterdam en in de universiteit van Paderborn

Residentieproject Barcelona – Leeuwarden i.s.m. Leeuwarden UNESCO City of Literature

te zien tijdens Barcelona Poesia en Explore the North Festival

De Verwonderkamer – uitwisseling jonge schrijvers Vlaanderen – Fryslân in samenwerking met deBuren (Brussel)

te zien tijdens Explore the North en in 2023 o.a. op Oerol op Terschelling

Talentontwikkeling:

Poetry Circle 058

Jonge Schrijvers opleiding en diverse presentaties i.s.m. Meeuw Jonge Theatermakers en Oerol

Iris Dicke – DBLab – samenwerking Dichter bij Leeuwarden en Leeuwarden UNESCO City of Literature

Een deel van deze projecten wordt verder toegelicht in de inhoudelijke omschrijving van The Sessions en het festival.

EXPLORE THE NORTH

b. Explore the North – The Sessions

Toen in november 2021 ons festival Explore the North zes dagen voor aanvang werd geannuleerd vanwege coronamaatregelen, zijn wij vrijwel meteen uit de startblokken gegaan om ‘te redden wat er te redden viel’. Bij een deels internationaal festival is een deel van het programma uiteraard niet terug te halen op een later moment vanwege tourschema’s etc., maar bij een aantal vooral Nederlandse projecten bleek dit zeker wel mogelijk te zijn. Ook hebben wij als organisatie in 2021 – na de annulering van ons festival in 2020 – al veel ervaring opgedaan met het slim en duurzaam doorplaatsen en herinrichten van programma. In de zomer van 2021 organiseerden wij op succesvolle wijze Explore the North – The Summer Sessions waarbij wij konden experimenteren met voor ons nieuwe jaarrond manieren van presenteren met als hart ons huis De Westerkerk, uiteraard ook in samenhang met ons productiehuis dat al gedurende het gehele jaar actief is.

Marrit Jellema - Superpersoonlijk

In 2022 hebben wij al die kennis meegenomen om samen met vele partners een divers programma te presenteren tussen pakweg maart en december, met de titel Explore the North – The Sessions. Een iets beperkter programma dan in 2022, omdat er simpelweg meer middelen verloren zijn gegaan met de annulering zo dicht op het festival, maar zeker een bijzonder, interdisciplinair en typisch ‘Explore’-programma vol vreemde vormen.

Voor The Sessions hebben wij werk dat niet door kon gaan in november 2021 doorgeplaatst naar een moment in 2022 (binnen Leeuwarden, of daarbuiten), maar er is ook nieuw programma gemaakt deels in samenwerking met partners. In totaal betrof dat 63 activiteiten die door 3059 bezoekers

EXPLORE THE NORTH

bezoekt werden.

Chagall - Unlocked

Wij hebben met de beschikbare tijd en middelen een programma gemaakt dat goed aansloot op de andere activiteiten in de stad en elders en wij hebben expliciet de samenwerking met partners gezocht. Daarnaast hebben wij de middelen zoveel mogelijk ingezet om de makers tegemoet te komen in het alsnog op een juiste manier presenteren van hun werk.

Voor de organisatie kwam de ontwikkeling van dit Sessions-programma samen het drukste jaar van het productiehuis ooit en de terugkeer van het festival in volledige vorm in oktober. In die zin was 2022 jaar drie in een trilogie van bizarre jaren waarin er soms niets kon en dan op een ander moment ineens alles kon (en moest). De combinatie van Sessions, productiehuis en festival heeft ons daarom ook in 2022 veel geleerd over hoe een organisatie in te richten op een permanente aanwezigheid. Dat is heftig geweest, maar het smaakt ook naar meer voor de komende periodes. Wij gaan daarom kijken hoe het idee van The Sessions in connectie tot de Westerkerk een vervolg kan krijgen. De vraag van makers en ook steeds meer van publiek voor het presenteren van vreemde vormen in Leeuwarden en Fryslân wordt in elk geval almaar groter. Wij willen deze ontwikkeling graag blijven aanstichten.

Januari tot en met half juni – De Westerkerk

Het is nu bij schrijven van dit verslag amper voor te stellen dat er aan het begin van het jaar 2022 nog een lockdown van kracht was. In januari kon er alleen online gepresenteerd worden en samen met deBuren (Brussel) hebben wij daarom een bijzonder gesprek over Hoop en Democratie – dat zou

EXPLORE THE NORTH

plaatsvinden tijdens het festival 2021 – mogelijk gemaakt via zoom. Het gesprek werd gevoerd door Alicja Gescinska, Warda el-Kaddouri en Dean Bowen onder leiding van Arnon Grunberg.

Pas in maart konden wij de eerste live-presentatie organiseren in De Westerkerk. Dit was de première van de nieuwe voorstelling Tuut Tuut Kwantumschuim van dichter Joost Oomen en garagejazzband Kruidkoek (een Explore the North-productie) in combinatie met de boekpresentatie van Oomens werk 'Visjes'. Schrijfster Simone Atangana Bekono interviewde Oomen in een volle kerk waarna onder luid gejuich de première plaatsvond van de voorstelling. Een perfecte start van het live-jaar.

Première Tuut Tuut Kwantumschuim van Joost Oomen & Kruidkoek

Ook Zea (Arnold de Boer) gaf in het voorjaar een prachtige show in de kerk met het meertalige project Wistst noch dat d'r neat wie (een productie van Explore the North en De Popfabryk). Hij nodigde daarvoor gasten als Tsead Bruinja, DINA en de 93-jarige cultheld Guillaume Pool uit. De spontane muzikale en literaire jamsessies die ontstonden waren prachtig en lieten ook de kwaliteit van De Westerkerk als plek voor experiment en intimiteit zien.

Samen met partners als Tresoar, Leeuwarden UNESCO City of Literature en het Nederlands Letterenfonds organiseerden wij voor de tweede keer de vertalersgeluk tournee. Een programma over literair vertalen, waar wij ook altijd een Friese draai aan geven. Te gast waren: Tialda Hoogeveen, Yolanda Bloemen, Seijo Epema, Martsje de Jong en Adiëlle Westercappel.

In 2021 verscheen het prachtige spoken word album Superpersoonlijk van Marrit Jellema. In het kader van The Sessions ontwikkelde zij een live-show die het album kon vergezellen. Deze indrukwekkende show ging in première in mei op een avond met een double bill waarbij de wat meer ervaren Jellema

EXPLORE THE NORTH

haar nieuwe werk samen presenteerde met het Leeuwarder talent Iris Dicke (17). Dicke komt als schrijver voort uit het jonge schrijverstraject van Explore the North en Meeuw Jonge Theatermakers en maakt nu al werk wat er mag zijn. Een magistrale avond met lokaal toptalent en een kerk vol jonge mensen.

Iris Dicke presenteert Lieve Helena

In samenwerking met Vlaams-Nederlands huis voor cultuur en debat deBuren en vele andere partners uit Nederland, Vlaanderen en Duitsland ontwikkelde productiehuis Explore the North een groot project getiteld De Aftocht geïnspireerd op het laatste gedicht uit het werk Besmette Stad van dichter Paul van Ostaijen (nu meer dan 100 jaar geleden verschenen). Meer dan 35 kunstenaars maakten op basis van dit gedicht nieuw werk dat werd gevat in een prachtige bundel en website, maar ook gedurende de lente en zomer werd gepresenteerd op verschillende podia in de drie landen met een grote aftrap in Anwerpen in februari.

Ook in Leeuwarden stond De Aftocht op het programma tijdens The Sessions onder leiding van Joost Oomen en Jos Nargy met als gasten: Anneke Brassinga, Peter Sijbenga, Fiep van Bodegom, Danibal, Bernhard Christiansen, Majla Zeneli, Karlijn Sonderen Smit en Anna Eble.

De avond eindigde in een interdisciplinaire jamsessie waarin het originele werk werd vertolkt door een groot deel van de optredende kunstenaars.

PAFFF en BOSK

Eind mei, begin juni vond voor het eerst het internationale podiumkunstenfestival PAFFF plaats op diverse plekken in de stad Leeuwarden. Explore the North was partner in dit festival met drie

EXPLORE THE NORTH

projecten: Carehood van MOHA, Project Overtone van Bouke Groen en een keynote van Valerie Trouet.

MOHA - Carehood

In de performance Carehood van MOHA en Biljana Radinoska worden verschillende aspecten van zorg belicht. Door middel van een speelse draai aan de bingomachine, de Lottery of Care, wordt er een spel gedaan met het publiek. Hiermee kan het publiek een zorgervaring winnen. Zo zorgt de performance ervoor dat er een soort community ontstaat en het geeft de makers en het publiek de mogelijkheid om met elkaar kennis te maken en samen te werken. We zijn daardoor niet alleen geïsoleerde toeschouwers meer, maar een publiek van verbonden individuen, gelijkgestelden en tijdelijke collega's, die zich door verschillende ruimte bewegen en een Carehood creëren.

Carehood is een langdurig project dat de rol van 'care' in onze maatschappij bevraagt. In Leeuwarden werd langere tijd gewerkt met de huishoudelijke dienst van serviceflat Nijlânstate. De ervaringen van de werknemers en bewoners leidde tot Carehood Leeuwarden.

MOHA - Carehood

Bouke Groen – Project Overtone

Elk gebouw heeft zijn eigen klanken, tonen en geluiden. Klankkunstenaar Bouke Groen heeft voor Explore the North een unieke muzikale compositie gemaakt binnen de ruimtes van het Stadhuis aan het Hofplein. Hiervoor bracht hij de klank-karakteristieken van het Stadhuis in kaart, met behulp van geluidsmetingen.

EXPLORE **THE** **NORTH**

De compositie, geschreven door Renske de Boer en Bouke Groen, werd in de verschillende ruimtes a capella gezongen door het NHL Stendenkoor. Als publiek bewoog je je samen met het koor door het gebouw waardoor je zo onderdeel van de performance werd.

Project Overtone biedt een intieme ervaring die je meeneemt door het Stadhuis om te ontdekken dat je nooit meer op dezelfde wijze naar een gebouw of ruimte kijkt. Of luistert.

Explore the North is coproducent van het project dat komende jaren ook gaat worden uitgevoerd in samenwerking met Noorderzon in Groningen, Zeeland Nazomer Festival en Rewire in Den Haag (ovb).

EXPLORE THE NORTH

Bouke Groen – Project Overtone

Valerie Trouet – Wat bomen ons vertellen en Profound Play met Binnenwoud

De openingsvoorstelling van PAFFF was Plant van Nynke Laverman, ook een coproductie van Explore the North. Deze voorstelling in stadsschouwburg De Harmonie werd voorafgegaan door een keynote van de beroemde dendrochronoloog (jaarringenexpert) Valerie Trouet in de Westerkerk. Zij was op uitnodiging van Explore the North in Leeuwarden voor een speech, maar ook voor een nagesprek met

EXPLORE THE NORTH

Laverman. Deze keynote in het kader van PAFFF paste ook goed bij het grote lopende bos dat onder de naam BOSK door de binnenstad van Leeuwarden trok in deze periode.

In het kader van BOSK presenteerden wij (ook in samenwerking met BOSK) twee weekenden lang een programma voor kinderen in de vorm van het project Binnenwoud van Profound Play. Een verstild, poëtisch project voor de allerkleinsten in de vorm van een voorstelling en een lab.

Binnenwoud – Profound Play

Samenwerkingen met de Popfabryk

Al jaren werken wij veel samen met het Friese productiehuis voor popcultuur De Popfabryk voor het mogelijk maken van diverse projecten. Binnen The Sessions waren wij als Explore the North als coproducent betrokken bij de presentatie van It Deel II van de Kleefstra Bros met gasten Espen Reinertsen en Eyvind Lønning in het kerkje van Katlijk. Een Fries/internationaal muzikaal/literair residentieproject. Ook presenteerden wij vier avonden van het grote project De Domela Passie van Meindert Talma met koor en speciale gast Freek de Jonge. Meer dan 1000 bezoekers trokken naar Nij Beets voor deze mooie veelgeprezen productie die al in 2019 in première ging op Festival Explore the North, maar nog steeds mensen blijft verrassen.

EXPLORE THE NORTH

Meindert Talma en Freek de Jonge – De Domela Passie

Oerol en Ja! Tegen het avontuur van de kunst

Voor een aantal projecten gold dat het presenteren van het werk in Leeuwarden buiten de context van ons festival niet zo passend zou zijn binnen het Sessions-programma. Samen met een aantal partners hebben wij daarom gekeken of wij presentaties ook juist buiten onze eigen context konden mogelijk maken, omdat dit ook voor de betreffende projecten en makers heel relevant zou kunnen zijn. Met als gevolg een Explore the North-hub in het Westend Theater tijdens Oerol en een Explore the North-week in Zaal 3 van het Nationale Theater in Den Haag.

Explore the North-hub

Samen met Oerol maakten wij het mogelijk dat een aantal makers zich met hun projecten konden presenteren in het intieme Westend Theater op Terschelling in het kader van Oerol in juni. Vijf dagen lang was dit theater een echte Explore the North-hub met voorstellingen van Joost Oomen & Kruidkoek, Martin Rombouts, Maxime Garcia Diaz, Dean Bowen en Willie Darktrousers en Zea met diverse gasten. Een mooie manier voor Oerol om ook kleinschaliger, experimenteel werk te presenteren en voor Explore the North om deze makers op dit platform te presenteren. Een formule die wij in 2023 voortzetten.

Ja! Tegen het avontuur van de kunst

EXPLORE THE NORTH

Ook met de avontuurlijke organisatie van Zaal 3 van het Nationale Theater in Den Haag ontstond dit jaar een fijne samenwerking. In september stond de eerste week van het seizoen in het teken van verschillende Explore the North-projecten onder de titel: Ja! Tegen het avontuur van de kunst.

In dit theater werden voorstellingen van Chagall, Joost Oomen & Kruidkoek, Martin Rombouts, Maxime Garcia Diaz, Dean Bowen en Willie Darktrousers gepresenteerd. Ook stond de Poeziebar van de Poezieboys deels in het teken van een noordelijke connectie met als gast Michelle Samba die vanaf 2023 in een talentontwikkelingstraject zit in samenwerking met Explore the North. Wederom een uiterst waardevolle samenwerking.

September tot en met december – De Westerkerk

Na de zomer presenteerden wij een aantal voor ons bekende makers in de Westerkerk. De Poezieboys waren in oktober 2021 een week in residentie in Leeuwarden om hier te werken aan hun nieuwe voorstelling Yy, die wij uiteindelijk een jaar later in zijn geheel konden presenteren in de kerk. Ook presenteerden wij voor een uitverkochte kerk de succesvolle nieuwe voorstelling van Lucky Fonz III en tenslotte stond de het programma in november en december vooral in het teken van (jong) talent.

De jonge Leeuwarder maker Céline Wierda bracht een week in de kerk door en presenteerde haar nieuwe voorstelling Bloot(leggen) in deze context. Michelle Samba gaf een indrukwekkende presentatie als start van haar talentontwikkelingstraject bij Station Noord in samenwerking met Explore the North en ook presenteerden wij een STORMRAM avond waarin werk van nieuwe Noordelijke makers wordt getoond.

Producties Chagall en Bouke Groen

Hoewel de ruimte aanzienlijk beperkter is binnen festival dan binnen productiehuis, proberen wij toch ook steeds te kijken hoe wij ook als (co)producent kunnen bijdragen aan projecten als hier een goede inhoudelijke of praktische reden voor is. Wij zijn daarom (co)producent geworden van de projecten Unlocked van Chagall (in samenwerking met Paradiso Melkweg Productiehuis) en van Project Overtone van Bouke Groen.

c. Festival Explore the North 2022

EXPLORE THE NORTH

Het festival bestond uit twee onderdelen:

1. De Stadskas (1 t/m 16 oktober) – een grote glazen groentekas midden in de stad op het Hofplein waar wij in samenwerking met vele partners uit stad en regio een zeer divers programma presenteerden.
2. Festivalweekend (14 t/m 16 oktober) – een groot festivalweekend met programma verspreid over vele locaties in het centrum van Leeuwarden. De stad is daarbij de hoofdrolspeler en wij gebruiken vele locaties zoals dit jaar: De Westerkerk, Bonifatius Kerk, De Kapel, Kelder van de Kanselarij, Soutterain Theater, Waalse Kerk, Neushoorn, De Harmonie, RUG Campus, vele tuinen en meer.

c.1. De Stadskas

Voor het eerst stond de Stadskas op het Hofplein, pal naast het oude stadhuis van Leeuwarden. Een gezellige plek zeer centraal in de stad. Dagelijks was in de kas ruimte voor steeds andere partners om hier samen met ons programma te maken voor vele doelgroepen. Ook was er ruimte om een hapje te eten of wat te drinken. Insteek is dat de letterlijk transparante kas een laagdrempelige plek is voor mensen om te bezoeken en om soms de meest vreemde programma's tegen te komen. Ook dit jaar werkte dat weer heel goed. De vrij toegankelijke activiteiten in de Stadskas werden door 1.660 bezoekers bezocht.

De Broeikas in de Stadskas

De Stadskas blijkt elk jaar weer erg multifunctioneel te zijn. De kas werd ingezet als theaterzaal, dansclub, bingohal, shop, debatplek en intieme presentatieplek voor van alles en nog wat.

EXPLORE THE NORTH

Inhoudelijk werkten wij met vele verschillende partners om een veelkleurig beeld te geven van waar deze regio voor staat, zoals de organisatie Ffataal die inzet op meer vrouwen op het podium, talentontwikkelingsfestival de Broeikas, literair tijdschrift De Moanne, queer-collectief Zuperstition, kledingzaak Klup de Dag, sociaal platform Leen een Fries, spelletjesorganisatie de Rummiklub en het Clubhuis van festival Welcome to The Village.

Elke avond of middag kwam er een ander soort publiek naar de Stadskas, met als gemeene deler een publiek dat avontuurlijk is en ook wel eens wat anders wil zien of tegenkomen. Hoewel de avonden 'vrij inloop' hadden, had het publiek zonder uitzonderingen veel aandacht voor het programma.

Spelletjesavond De Rummiklub

Explore the Playground

Ook organiseerden wij zelf twee edities van onze eigen programma Explore the Playground. Binnen Explore the Playground geven we jonge makers de mogelijkheid om met ondersteuning van het Playground-team een avondvullend programma samen te stellen in De Westerkerk in Leeuwarden of in de Stadskas van Explore the North. De jonge makers presenteren eigen werk en nodigen daarbij andere inspirerende makers uit de regio uit. Op 6 oktober lag het programma van de avond in handen van fotograaf Renzo Balk. Renzo richtte zelf ook een prachtig fotoproject in in een klein kasje naast de Stadskas. Op 9 oktober vond een speciale editie plaats in de Stadskas gecureerd door alle eerdere curatoren van Explore the Playground.

Eerdere edities werd het programma samengesteld door Blondeau (editie 1), Jort Swijtink / Zuen Records (editie 2) en Teodóra Róka (editie 3).

EXPLORE THE NORTH

Explore the Playground geeft ons in connectie tot alle andere activiteiten binnen het festival en productiehuis de ruimte om vinger aan de pols te houden bij wat er speelt in de directe omgeving. Voor de curatoren is het zeldzaam om zoveel faciliteiten (en budget) beschikbaar te hebben om zichzelf en hun eigen omgeving eens centraal te stellen. Een ontwikkeling die wij blijven integreren in wat wij doen als Explore the North.

Fotoproject Renzo Balk in de kleine kas

Talentontwikkeling in De Stadskas

Binnen de Stadskas was er veel ruimte voor (jonge) talenten. Uiteraard betreft dat Explore the Playground, maar wij presenteerden zelf in samenwerking met het grote bomenproject BOSK ook een programma over bomen met de jonge schrijvers uit de opleiding die wij samen met Meeuw Jonge Theatermakers runnen, maar ook binnen de avonden van De Moanne en Dichter bij Leeuwarden was er heel veel ruimte voor jong schrijftalent uit het noorden.

Op het gebied van podiumkunsten was de Stadskas een theaterpodium voor het jonge talentenfestival De Broeikas en ook op de avonden van Ffataal en Het Clubhuis werden veel jonge talenten uit het noorden uitgenodigd.

Dat maakt dat De Stadskas voor ons een prachtige opmaat en misschien ook wel opstap is naar het festivalweekend waarin net iets verder gevorderd talent een belangrijke plek krijgt. Wij gebruiken deze avonden zelf ook om te scouten voor onze projecten jaarrond.

Curriculum

EXPLORE THE NORTH

In principe bieden wij (jonge) makers in samenwerking met vele partners een soort curriculum om zich te ontwikkelen binnen en buiten Leeuwarden. Dat doen wij als Explore the North met ons productiehuis, onze cursussen, projecten als Explore the Playground, partnerschappen in talentontwikkelingstrajecten als Station Noord en Tweespraak – maar ook uitdrukkelijk met het festival, de expedities en in het bijzonder ook de Stadskas. Deze functie van de Stadskas ontwikkelen wij de komende jaren verder door.

C2. Festivalweekend – Haal je brein van het slot

Voor het festivalweekend laten wij ons inhoudelijk altijd inspireren door een thema dat als een accent in ons programma doorwerkt. Dit jaar kwam de inspiratie vanuit de patafysica, ofwel de wetenschap van de denkbeeldige oplossingen. Daarover schreven wij het volgende:

“Explore the North heeft heel wat voor je in petto. Dat mag ook wel na twee afgelaste festivals en een hoop gedoe, maar dat weten we nu allemaal wel. Basta. Het is hoog tijd voor vrolijkheid, feest en rumoer! En vooruit: ook voor een beetje (zelf)reflectie want met alles wat er gebeurt in de wereld lijkt het soms onmogelijk om nog normaal na te denken. Of nou ja, normaal. Wat is dat nou weer?”

Matthijs van Boxsel over domheid als motor van onze beschaving in RUG Campus

Vrolijkheid is wat ons betreft trouwens geen synoniem voor struisvogelpolitiek. Of een kritiekloos feestje. Integendeel. We nodigen je uit om de dingen radicaal anders te bekijken. Haal je brein van het slot en...

... creëer nieuwe legendes, herschrijf de geschiedenis en daarmee de toekomst

EXPLORE THE NORTH

... bereken de zijwindgevoeligheid van de optelsom
... laat je inspireren door dichter Jörgi Eisfögl, die eigenlijk niet bestaat maar toch ook wel
... bestudeer een controversiële diersoort
... kruip in de huid van een dorpsgek
... maak een nieuwe taal
... stop sneeuw in je piano
... word een vogel

Artiesten komen van ver en dichtbij naar Leeuwarden om met jou en heel veel anderen de boel een beetje op te frissen. Tussendoor kun je ook mijmeren bij mooie muziek, of juist alle remmen losgooien en helemaal nergens aan denken. Voor de balans, zeg maar.”

Dit accent kwam in vele programma-onderdelen tot uiting. Een mooi voorbeeld is dat patafysicus Matthijs van Boxsel bij ons te gast was om twee lezingen te geven: over domheid als motor van onze beschaving en over de wetenschap van de denkbeeldige oplossingen.

Opening Pidgin X van Ahilan Ratnamohan en Explore the North

Kun je heimwee hebben naar een taal? Dat is de grote vraag achter het project Pidgin X, waarin theatermaker Ahilan Ratnamohan en productiehuis Explore the North samen met tientallen bewoners van Leeuwarden, Groningen en Zwolle op zoek ging naar woorden, gezegdes en grammatica die mensen missen als ze een andere taal dan hun moedertaal spreken. Voor Pidgin X verenigen zij zich als Oprichters van een nieuwe Pidgin-taal in de stad waarin ze wonen, een taal gebaseerd op alle verschillende moedertalen die daar gesproken worden. In de afgelopen twee jaar zijn er zo Pidgins ontstaan in de steden Leeuwarden, Groningen en Zwolle.

Pidgin Zwolle – gepresenteerd door De Nieuwe Oost/Wintertuin i.s.m. festival Tussenland en WOEST
In samenwerking met De Nieuwe Oost/Wintertuin het project ontwikkeld in Zwolle waarbij de focus meer lag op educatie. Dit werd mogelijk omdat werd samengewerkt met het cultuureducatiefestival WOEST in Zwolle. Tijdens dit festival kregen meer dan 350 jongeren een workshop Pidgin Zwolle van de oprichters van de taal.

Daarnaast werd de taal gepresenteerd in het kader van het festival Tussenland begin juni 2022. Hier weer ongeveer in de vorm van de eerdere presentaties in Leeuwarden en Groningen. Het gehele traject in Zwolle werd vastgelegd door twee betrokken schrijvers vanuit Wintertuin op het blog: [Notulen van het Onzichtbare](#). Het programma in Zwolle werd in totaal door 480 mensen bezocht.

De oprichters van Pidgin Zwolle:

Valeria Vangelista, Hani Al-Duais, Hayat El Mahjoubi, Osama Alloush, Anamaria Vukojevic, Claire Cheung, Ismael Hassankofu, Birsan Tas, Mursel Soner, Abdelhay Suleimani, Aditi Gupta, Dawit Nega Ghebreab, Bartek Bejer, Chris Bagona, Juscilene Fontes, Marukh Sohail, Yiwonda Banda, Galyna Urentseva

Het blijkt dat het project ook erg geschikt is voor het onderwijs. Aan de ene kant als het gaat over inclusie in de kunsten en aan de andere kant als het gaat over een creatief en bewust met (een andere) taal bezig zijn.

EXPLORE THE NORTH

In Antwerpen (maart 2022) is het project ingezet als voorbeeld van hoe inclusie in kunsten kan werken. De presentatie op uitnodiging van de universiteit van Antwerpen bestond uit een college door Ahilan en daarna een workshop van een aantal oprichters uit verschillende steden. Het project werd hier heel goed ontvangen als belangrijke casus.

Daarnaast hebben wij veel opgestoken van de workshops die zijn gegeven tijdens WOEST in Zwolle, maar ook op scholen vooraf. Over hoe het wel en niet moet. Taal is en blijft absoluut een zeer interessante basis om over in gesprek te gaan, zo bleek uit de grote creatieve input van de jongeren.

Tenslotte werden wij nog vaker gevraagd voor workshops onder andere door Learning Hub Fryslân, dit als mooi kennismakingsproject voor internationale studenten. De workshops werden ook weer gegeven door de oprichters zelf. Ook was er een Pidgin-presentatie in maart 2022 tijdens het kenniscafé in Forum Groningen en in mei 2022 in het kader van het internationale podiumkunstenfestival PAFFF.

Workshop tijdens WOEST in Zwolle

Tijdens Festival Explore the North kwamen de Oprichters van de drie Pidgintalen bij elkaar om samen het festival feestelijk te openen. Dit werd een vrolijke viering van verschillen en overeenkomsten, waar taal geen obstakel maar een grote kracht is. Het publiek deed goed mee met het programma. Er ontstond discussie in de zaal tussen de Oprichters en het publiek (onder wie ook weer veel Oprichters,

EXPLORE THE NORTH

de Oprichters zijn binnen dit project ook het eerste publiek). Een mooie, warme opening van het festivalweekend.

Pidgin X is een project van de kunstenaar Ahilan Ratnamohan (onderdeel van het Brusselse collectief ROBIN) en Explore the North, Leeuwarden UNESCO City of Literature en Afûk, in samenwerking met De Nieuwe Oost | Wintertuin, Noorderzon Festival of Performing Arts & Society. Dit project is ondersteund vanuit de Proeftuin Meertaligheid van We the North. Met dank aan De Brakke Grond. In de komende jaren proberen wij een duurzame toekomst te scheppen voor dit mooie project.

Interdisciplinair werken – lokaal, nationaal en internationaal

Festival Explore the North biedt natuurlijk een beetje een curieuze mix van stijlen en disciplines binnen het festival. Hoewel letteren en podiumkunsten de basis van het programma vormen, lopen in vele performances genres en disciplines door elkaar. Dat is eigenlijk precies zoals wij het willen hebben en zoals er veel kunst wordt gemaakt. In 2022 zijn wij erin geslaagd veel literaire en talige projecten op originele wijze op het podium te presenteren in een breed programma naast muziek, theater en dans.

Daarbij integreren wij uitdrukkelijk lokaal en noordelijk werk in een (inter)nationale context. Er loopt ongelofelijk veel talent rond in allerlei disciplines in het noorden. Binnen Explore the North is er heel veel ruimte voor deze talenten om zich te presenteren in het hoofdprogramma of bijvoorbeeld binnen de expedities of Stadskas. Overigens is dat talent lang niet alleen jong. Wij proberen daarnaast ruimte te maken voor werk dat nog niet af is, nog in een experimentele fase zit. Ook daarvoor wordt onze context steeds sterker en het publiek begrijpt dit.

Literaire podiumproducties

Als gezegd zoeken wij binnen alle activiteiten van Explore the North naar sterke, nieuwe manieren om literatuur en poëzie op het podium te presenteren. Dat is een lijn die ook altijd door het festival heen loopt. Dat betreft presentaties van onze eigen producties, maar ook vele andere presentaties deels in samenwerking met partners elders in het land.

Eigen producties

Binnen het festival waren veel eigen producties van Explore the North te zien. Wij zien het festival als een belangrijk platform voor het bieden van een staalkaart van waar wij mee bezig zijn. Pidgin X is een voorbeeld van zo'n project dat niet mocht ontbreken binnen het festival: een project geproduceerd door Explore the North in samenwerking met een talentvolle internationale kunstenaar en vele lokale Oprichters uit het noorden en oosten.

Andere producties waren Tuut Tuut Kwantumschuim van Joost Oomen & Kruidkoek. Een voorstelling die in 2022 al veel had getoerd, maar simpelweg niet mocht ontbreken binnen de context van ons festival. Ook presenteerden wij Joost Oomen, De Poezieboys en Willie Darktrousers met de absurdistische voorstelling Eisføgl over een fictieve dichter, ook een coproductie van Explore the North. Eisføgl heeft een ware zegereeks gehad tijdens festival de Parade in Amsterdam, Den Haag en Utrecht en was daarnaast alleen bij ons te zien.

Joost Oomen is echt een voorbeeld voor veel jonge kunstenaars in Fryslân en hij is populair bij het publiek. Alle bovengenoemde voorstellingen zaten dan ook nagenoeg vol. Wat veel zegt over wat Oomen en ook de Poezieboys betekenen voor het laagdrempelig brengen van experimentele poëzie aan een groot publiek. Het is niet voor niets dat Explore the North heel graag met deze talentvolle

EXPLORE THE NORTH

makers werkt, ook in 2023 waarin een nieuwe voorstelling wordt ontwikkeld voor Oerol, De Parade en andere speelplekken daarna.

Joost Oomen, De Poezieboys en Willie Darktrousers – Eisfögl in de Kapel

Samen met Meeuw Jonge Theatermakers hebben wij een succesvolle schrijfopleiding voor Jonge Schrijvers (14 – 18 jaar) in het noorden. Naast de lessen produceren wij gezamenlijk diverse podiumpresentaties waarin het werk ook daadwerkelijk gepresenteerd wordt. Daarbij worden de jonge schrijvers geregeld gekoppeld aan professionals uit verschillende disciplines. Zo ook in 2022 in het programma Het Grote Onbekende dat zowel op Oerol in juni als op Explore the North in oktober werd gepresenteerd. De kwaliteit van de bijdragen was wederom uitzonderlijk hoog. Op basis van de vorderingen van de individuele schrijvers kijken wij of wij een verder traject met ze kunnen aangaan. Een voorbeeld is het talent Iris Dicke (17), iemand die al serieuze voorstellingen maakt ook in samenwerking met Explore the North. In 2022 presenteerde zij bijvoorbeeld een eerste solo in ons Sessions-programma en in 2023 hopen wij samen met o.a. Tryater een tweede solo te presenteren onder andere op Oerol.

Jaarlijks werken wij ook rond het festival samen met Vlaams-Nederlands huis deBuren uit Brussel voor het programma De Verwonderkamer. Binnen dit project organiseren wij een kennismaking tussen twee Friese en twee Vlaamse jonge schrijvers in de vorm van een residentie en een presentatie op het festival. De geselecteerde schrijvers hebben een voorkeur voor interdisciplinair werken. In 2022 waren dat: Sannemaj Betten en Mees van Rijswijk uit Fryslân en Marieke Ornelis en Johannes Lievens uit Vlaanderen.

EXPLORE THE NORTH

Tijdens hun residentie bogen ze zich onder meer over de Oera Linda, een beroemde maar volledig verzonnen legende, waarin beschreven wordt hoe de West-Europese samenleving is ontstaan uit een Friese, matriarchale samenleving. Geïnspireerd op de Oera Linda schreven zij hun eigen nieuwe mythe: die van een muziekgroep die zich na decennia opnieuw heeft verenigd onder de naam KRT.

Waar wij hadden ingezet op een kleine literaire performance als resultaat, bleek de klik tussen de makers dusdanig groot dat er een gehele voorstelling ontstond inclusief vele (sterke!) liedjes. De voorstelling werd erg goed ontvangen door het publiek en pers.

In juni 2023 ontwikkelen wij de voorstelling verder voor een tournee, te beginnen op Oerol in de Explore the North-hub die wij daar organiseren in samenwerking met dit festival op Terschelling.

KRT in de Kapel

Producties, partners en samenwerkingen

Wij werken daarnaast veel samen met partners als Wintertuin in Nijmegen voor het presenteren van producties op het grensvlak van literatuur en podiumkunsten. In 2022 betrof dat bijvoorbeeld werk van Merlijn Huntjens en Corinne Heyrman.

Samen met de Poezieboys presenteerden wij een late-night show 'Pussynight' waarin met vele gasten uit het programma de poëzie werd gevierd, Mooie Woorden (Utrecht) maakte een programma over Selfcare, Poetry International produceerde de prachtige meertalige voorstelling Tagelyk van Nyk de Vries en Artvark Saxophone Quartet en Fixdit maakte een mooi programma over gender(on)gelijkheid in de literatuur.

EXPLORE THE NORTH

Uitwisselingsprojecten

Binnen al deze samenwerkingen zaten ook diverse uitwisselingsprojecten. Wij gaven al eerder De Verwonderkamer als voorbeeld. Een ander voorbeeld is onze samenwerking met het Rotterdamse schrijverspodium Frontaal, die een Explore-editie ontwikkelde waarbij schrijvers zich presenteerden in Leeuwarden en in Rotterdam. Vanuit Fryslân betrof dat Marrit Jellema en Raymond Muller die twee avonden vulden met Jante Wortel en Jaap Robben.

Frontaal met Marrit Jellema, Raymond Muller, Jante Wortel en Jaap Robben in de Westerkerk

Ook ontstond er in 2022 een mooi uitwisselingsproject tussen Catalunya en Fryslân. De Catalaanse dichter Guim Valls uit Barcelona verbleef een maand in Leeuwarden en werkte samen met de Friese schrijfster Anne-Goaitske Breteler aan nieuw werk, dat zij tijdens Explore the North presenteerden. Een bijzondere samenwerking die overigens vooraf werd gegaan door een residentie van Anne-Goaitske in Barcelona in het voorjaar alwaar zij ook optrad op het festival Barcelona Poesia en daar Friestalig werk bracht voor een aandachtig publiek. Een samenwerking tussen productiehuis Explore the North en Leeuwarden UNESCO City of Literature.

Muziekprogramma

Binnen het muziekprogramma hebben wij diverse stromingen. Er is een focus op muziek en taal of literatuur, bijvoorbeeld in performances van Manu van Kersbergen ft. Multibeat of de Britse poëtische saxofonist Alabaster dePlume, die overigens een weergaloos optreden gaf in een afgeladen, elektrisch geladen Westerkerk. In vele eerdergenoemde projecten komt deze lijn ook tot uiting.

EXPLORE THE NORTH

Daarnaast was de focus dit jaar meer dan ooit op makers die vernieuwend zijn in diverse vormen van jazz; een stroming die overal vertakt is in hedendaagse muziek. Voorbeelden van sterke internationale namen in dit veld zijn wederom Alabaster dePlume (GB), maar ook Wayne Snow (Duitsland/Nigeria), Bnnyhunna (NL), BCUC (Zuid-Afrika) en Amaro Freitas (Brazilië). Hoewel de muziek en shows van deze artiesten heel verschillend zijn, sloeg het publiek enorm aan op de kwaliteit en energie die vrijkwam. BCUC gaf misschien wel het meest energieke concert van het weekend (het publiek ging helemaal los) en bij pianist Amaro Freitas hing de hele Westerkerk aan zijn toetsen.

BCUC in de Harmonie

Ook presenteerden wij een mooie laag wat meer experimentele (electronische) muziek die op Nederlandse podia niet veel te zien is (en al helemaal niet in het noorden). Dat betrof vooral vrouwelijke artiesten die in 2022 meesterlijke albums hebben uitgebracht zoals Lucrecia Dalt (Colombia), Marina Herlop (Spanje), Carmen Villain (Noorwegen/Mexico), Maria W Horn (Zweden), Jessica Moss (Canada), Jerusalem in my Heart (Libanon/Canada), Eydís Evensen (IJsland), Maya Shenfeld (Duitsland) en Julia Reidy. Een bijzonder geslaagde lijn in het programma waarin ook de lokale componist BART goed past.

Voor liefhebbers van goede songwriters stonden Billie Marten (GB), SOAK (Ierland), Pitou (NL), KUOKO (Duitsland) en Junodream (GB) op het programma en sloten wij het festival met een kolkende performance van het Nederlandse YĪN YĪN.

Tenslotte zijn wij blij dat wij eindelijk ook de voorstelling Unlocked van Chagall hebben kunnen presenteren op een mooie plek in Leeuwarden. De voorstelling die wij samen hebben geproduceerd met Paradiso Melkweg Productiehuis zou tijdens ons festival in 2021 worden getoond, maar dat

EXPLORE THE NORTH

festival werd geannuleerd. Intussen speelde zij met het project op meerdere plekken in het land, maar het stond nu goed in onze setting binnen het festival. Een prachtig, supertechnisch project, van een groot Nederlands talent.

Eydís Evensen in de Westerkerk

Theater en dans

Ook theater en dans krijgen steeds meer een plek binnen het festival. Deels al in vele projecten die al voorbij zijn gekomen. Maar bijvoorbeeld ook een prachtige dansvoorstelling tussen peuterdochter en moeder door de noordelijke maker Gaja Caruso of de hypnotiserende performance Bram vindt ruimte van Bram van Helden waarin een Japanse kamer in een uur wordt opgebouwd onder de klanken van geluidskunstenaar Mathijs Leeuwis. Een parel binnen het programma, net als de prachtige solo Alle woorden die ik nog niet kende van Ahilan Ratnamohan. Ook binnen de expeditie ontstaat meer ruimte voor deze vormen met theaterteksten van Antiklimax, dans van Juersson Hermanus en zelfs magie van goochelaar Lucas van Wijk.

Talentontwikkeling – Station Noord Hub

Explore the North was host voor de tweede Station Noord Hub van het jaar. De eerste vond plaats in juni tijdens Oerol. Explore the North is zowel een festival als een productiehuis en daarmee een plek waar jong talent veelvuldig een podium of ontwikkelmogelijkheid krijgt, zoals ook naar boven kwam in al het bovenstaande. Talent staat in grote zalen, ondergrondse kelders, kleine kerkjes en diverse gevonden ruimtes. Explore the North zet noordelijk talent naast internationale kwaliteit en dat werkt al jaren heel goed en belicht daarbij vooral ook de hoge kwaliteit van de noordelijke kunstenaars.

EXPLORE THE NORTH

Explore the North presenteerde in het kader van de Station Noord Hub in totaal 31 voorstellingsmomenten van acht verschillende Station Noord-makers voor 1127 bezoekers.

Een deel van deze voorstellingen was geprogrammeerd in het hoofdprogramma van het festival en een deel speelde zich af in de expedities. Werk dat in het hoofdprogramma stond moest al grotendeels 'af' zijn, terwijl er juist in de kleinschalige expedities veel meer ruimte was voor experiment, voor onderzoek, voor het uittesten van nieuw werk voor een klein publiek.

Binnen de Station Noord Hub was werk te zien van Joost Oomen, BART, Gaja Caruso, Chantalla Pleiter, Michelle Samba, Philipp Cahrpit en Antiklimax. Een residentie van Eva Koopmans werd helaas voortijdig beëindigd vanwege een coronabesmetting.

Gaja Caruso – The Lamb, The Fly, The Tiger in De Harmonie

Expedities

In samenwerking met A Guide to Leeuwarden organiseren wij tijdens het festivalweekend expedities door de stad waarbij je Leeuwarden leert kennen en je op onvermoede plekken bijzondere performances ziet. Binnen de expedities maken wij steeds spannender keuzes. Waar de expedities in het verleden nog wel eens bedoeld waren om de kunstenaars uit het hoofdprogramma in intieme setting te presenteren, zijn ze juist nu bedoeld om verrassende maker en projecten in allerlei stadia te presenteren. Niet voor niets waren de expedities een belangrijk deel van de Station Noord Hub. Vreemde vormen krijgen volop de ruimte Dat maakt de expedities voor publiek extra verrassend en voor makers als gezegd juist extra belangrijk. De expedities blijven ook in komende jaren een belangrijke bron van verdieping in het programma. In 2022 gingen zo'n 300 bezoekers op expeditie.

EXPLORE THE NORTH

Op expeditie door Leeuwarden

Lokaal programma, Friese taal

De link met lokale makers en onze eigen omgeving is al vele malen aangestipt. Een mooi voorbeeld van een lokale samenwerking is De Oergong van componist Sytze Pruiksmā en fanfarekorps De Bazuin uit Tzummarum.

In juni was deze schitterende muziekvoorstelling als midzomerwadconcert buitendijks te zien bij Koehool in Fryslān. Duizenden bezoekers luisterden hier naar de compositie Images of the Sea uitgevoerd door onder meer componist Sytze Pruiksmā en fanfarekorps De Bazuin uit Tzummarum, onder leiding van dirigent Marten Meidema. Muziek in samenspel met de natuur, de vogels, de golven, de geuren en de wind. Maar vooral ook met de stilte van het wad.

De compositie en thematiek van De Oergong kan ook prachtig op andere locaties, zoals tijdens ons festival, tot zijn recht komen. Daarom gingen we samen met Sytze Pruiksmā op zoek naar een nieuwe omgeving voor De Oergong. Een omgeving die wij hebben gevonden in de indrukwekkende, prachtige verlichte, Bonifatiuskerk met een stralende rol voor het onlangs ingewijde Adema-orgel.

De Oergong speelt met het ritme van de tijd, de seizoenen en het komen en gaan van eb en vloed, van zout naar zoet, warmte en kou, dood en nieuw leven: in maatsoorten en klankkleuren. De muzikanten gaan het samen met je aan, verbinden en laten weer los.

EXPLORE THE NORTH

De Oergong in de Bonifatius Kerk

Daarnaast presenteerden wij weer een aantal mooie projecten waarin ook de Friese taal tot uiting kwam, zoals het poëtische verhaal van een garnalenvisser door DOT WIER'UM, verhalen over eenzaamheid in lensuminske en in het beste van Uitgesteld Geluk, een groot literaire project van Leeuwarden UNESCO City of Literature.

Ontwikkelinstelling

Alle activiteiten van Stichting Explore the North haken meer en meer in elkaar. Steeds meer wordt Explore the North daarmee een ontwikkelinstelling waar het festival een centrale rol in heeft. Het festival is daarbij van groot belang geworden voor noordelijk en (inter)nationaal talent in verschillende stadia van hun ontwikkeling. Dit in combinatie met een sterk internationaal hoofdprogramma is een mooie onderscheidende formule geworden; een ontwikkeling waar wij de komende jaren mee doorgaan.

EXPLORE THE NORTH

d. Samenwerken

Explore the North kan alleen maar bestaan als kern van een eigen netwerk en als onderdeel van een veel groter netwerk van (artistieke) partners. Dit mag blijken uit al het bovenstaande. Wij hebben hier enorm in geïnvesteerd de afgelopen jaren. Voor onze activiteiten werken wij structureel samen met tientallen partners en vrienden vanuit Leeuwarden en Fryslân, maar ook van ver daarbuiten. Dit bouwen we de komende jaren uit.

Fryslân in ontwikkeling

Na Leeuwarden als Culturele Hoofdstad in 2018 is er een steviger infrastructuur ontstaan voor kunst in deze provincie. Samen met partners uit het noorden geven wij dit een vervolg door te werken aan mogelijkheden voor talent (zowel artistiek als organisatorisch) in de podiumkunsten en aan nieuwe plannen over hoe publieksopbouw voor uitdagender aanbod kan worden opgebouwd. Met New Noardic Wave, Tryater, VHDG, Keunstwurk, De Popfabryk en LF2028 en vele andere initiatieven werken wij aan een betere omgeving voor interdisciplinaire talenten in de vorm van het Kultuer Kollektief.

Junodream in Neushoorn

De Verenigde Podiumkunstenfestivals, VLAM21 en Kunsten '92

Wij zijn deelnemer aan De Verenigde Podiumkunstenfestivals. Een informeel samenwerkingsverband van meer dan 60 Nederlandse festivals, bedoeld om de positie van de festivals in Nederland te verstevigen. Explore the North-directeur Mark Hospers is coördinator van dit overleg dat inmiddels alweer zo'n zeven jaar bestaat.

Ook is er in 2020 een soortgelijke samenwerking gestart van festivals en organisaties op het gebied

EXPLORE **THE** **NORTH**

van de letteren, met zo'n 10-15 door het Letterenfonds of Ministerie van OCW ondersteunde instellingen. In 2021 werd dit overleg officieel gelanceerd als VLAM21. Dit samenwerkingsverband wordt gecoördineerd door Femme van den Berg. Zij wordt bijgestaan door een kerngroep bestaande uit Frank Tazelaar (Wintertuin), Monique Dirven (ILFU) en Mark Hospers (Explore the North). Gezamenlijk werd een onderzoek gedaan naar Fair Pay en ook wordt in gezamenlijkheid gewerkt aan een programma voor jonge curatoren in de letteren.

Wij zijn in 2021 lid geworden van Kunsten '92. Een organisatie die de belangen van de culturele sector in Nederland met verve behartigt, niet in de laatste plaats in de rol als aanvoerder van de landelijke Taskforce Cultuur.

Partners

In 2022 werkten wij binnen Stichting Explore the North o.a. samen met de volgende partners:

Arcadia | BOSK | Station Noord | Oerol | De Westerkerk | Meeuw Jonge Theatermakers | De Popfabryk | De Harmonie | PAFFF | Zaal 3 van het Nationale Theater | Neushoorn | Boekhandel van der Velde | Poetry Circle | Wintertuin/De Nieuwe Oost | We the North | Kultuer Kollektief | Dichter bij Leeuwarden | Vlaams-Nederlands Huis deBuren | dBieb | Tryater | Leeuwarden UNESCO City of Literature | Stichting Uit in Leeuwarden | De Walrus | Dichter op de Deel | Stadhuis Leeuwarden | De Aftocht | Barcelona City of Literature & Poesia Barcelona | Ahilan Ratnamohan/ROBIN | De Broeikas | Ffataal | De Rummiklub | Frontaal | De Moanne | Leen een Fries | Klup de Dag | Welcome to the Village | Fanfarekorps De Bazuin & Sytze Pruikma | Paradiso Melkweg Productiehuis | De Parade | De Poezieboys | Fixdit | Verno | Visie Events ... en vele anderen!

EXPLORE THE NORTH

3. Publiek & Marketing

The Sessions

In het kader van Sessions organiseerden wij in samenwerking met vele partners 63 activiteiten voor in totaal 3059 bezoekers. Daarvan waren er 2601 betaald en 703 onbetaald. De coronamaatregelen zoals die in voorgaande jaren moesten worden gehanteerd waren het grootste deel van 2022 niet meer van toepassing.

Publiek in de Westerkerk

Publieke belangstelling voor de activiteiten was enorm wisselend gedurende het gehele jaar. Mooie volle zalen wisselden af met echt lege zalen (wij hebben helaas een aantal voorstellingen moeten annuleren). Met name de periode april – juni was heel moeilijk. Dat had met verschillende zaken te maken: 1) mooi weer, 2) heel veel concurrentie in Leeuwarden o.a. vanwege de grote cultuurtriennale Arcadia, 3) een landelijk dieptepunt in cultuurbezoek.

Opvallend en heel hoopgevend voor de toekomst is dat juist het ‘jonge’ programma in de Westerkerk heel goed liep dit jaar. Joost Oomen is inmiddels een voorbeeld voor vele jonge schrijvers en performers in het noorden en zijn werk trekt daarom veel aandacht. Ook liepen presentaties van jonge makers als Marrit Jellema, Iris Dicke, Céline Wierda en Michelle Samba heel aardig tot goed. Rond de kerk begint zich een mooie groep makers en publiek te verzamelen.

Normaal gesproken focussen wij in het festival op een hele mooie mix van allerlei soorten publiek. Binnen The Sessions ligt dat anders. De publiekssamenstelling wisselde enorm per avond passende bij

EXPLORE THE NORTH

het programma. Een aantal projecten leverde juist een heel mooi gemengd en divers publiek op. Dat diverse publiek ontstaat juist wanneer voor de betreffende maker of het betreffende project nog weinig verleden is in onze omgeving. Publiek laat zich dan echt verrassen.

Dat het publiek iets meer per show is gedefinieerd geeft ons ook veel meer mogelijkheden om het publiek per activiteit te leren kennen en om eventuele bijpassende activiteiten aan deze mensen voor te leggen. Wij hebben dat bijvoorbeeld gezien in Explore the Playground. Bezoekers van dit programma hebben wij geregeld later teruggezien bij ons activiteiten in de Westerkerk. Er kon door The Sessions een steviger band ontstaan tussen bezoekers en zowel Explore the North als de uiterst sfeervolle Westerkerk, sowieso een plek om graag te zijn. Zo'n 20 procent van de bezoekers van het festival in oktober 2022 bezocht ook een van de Sessions, bleek uit publieksonderzoek. Een percentage dat voor een startende ontwikkeling eigenlijk best veelbelovend is.

Binnenwoud – Profound Play

Daarnaast is het goed te vermelden dat door deze vorm ook veel professionals (vooral uit het noorden) specifiek zijn komen kijken om makers en shows te zien in deze vrij informele setting. Er is dan ook zeker gescout.

De pers heeft goed aandacht besteed aan het programma, maar ook aan de residenties. Dat gaat bijvoorbeeld om mooie grote inhoudelijke stukken over projecten van Céline Wierda, Joost Oomen, De Aftocht of Meindert Talma. Vooral betreft dit lokale kranten en media als Leeuwarder Courant, Dagblad van het Noorden, Omrop Fryslân en Friesch Dagblad.

EXPLORE THE NORTH

Tenslotte werden in samenwerking met bijvoorbeeld BOSK en PAFFF via sociale partners ook diverse groepen benaderd, zoals bijvoorbeeld nieuwkomers bij Binnenwoud en MOHA.

Festival

Eind 2019 schreven wij na de laatste – zeer succesvolle – editie van het festival, dat gestage publieksopbouw voor experimenteel werk, voor ‘dat wat men nog niet kent’ eigenlijk het belangrijkste is wat er nu moest gebeuren in Fryslân en ook bij Explore the North. In 2019 zagen wij echt een nieuw, jonger, diverser publiek door de deuren komen en dat stemde zeer positief voor de jaren die zouden komen. Publiek vasthouden, mee laten groeien en langzaam uitbouwen, dat was de intentie.

Toen brak de coronacrisis uit en dat veranderde veel. Wij hebben in die drie jaar tussen de festivals 2019 en 2022 heel veel activiteiten ontwikkeld door het jaar heen met De Westerkerk als hart. Dit in 2021 onder de naam The Summer Sessions en in 2022 onder de naam The Sessions. Daarnaast is er binnen het productiehuis heel veel gebeurd. Wij hebben meerdere volwaardige producties ontwikkeld die heel veel getoerd hebben door het hele land, wij hebben vele talentontwikkelingstrajecten opgezet of daaraan deelgenomen, wij leiden jonge schrijvers en dichters op en wij werkten binnen diverse steden met Oprichters van het project Pidgin X van Ahilan Ratnamohan en Explore the North.

Jong en oud dansen bij YĪN YĪN in Neushoorn

In die drie jaren hebben wij een almaar groter wordende schil van mensen opgebouwd rond al die activiteiten. Dit zijn deels deelnemers of kunstenaars die eigenlijk gelijk ook het eerste publiek vormen voor onze (en elkaars) activiteiten. Dit publiek kwam absoluut ook naar het festival. Deels als optredend artiest, als vrijwilliger, maar ook als bezoekers.

EXPLORE **THE** **NORTH**

“Volle zalen voor de niche”

Dat is echter wat anders dan de publieksopbouw van een voor Fryslân toch erg uitdagend festival. Wij doen hier totaal iets anders en daarom is de opbouw altijd stapje voor stapje geweest. Drie jaar afwezigheid was te lang en mede daarom is het publiek toch behoorlijk teruggevallen. Ook heeft onze eenmalige verschuiving van november naar oktober niet echt meegeholpen. Deze verschuiving was begin 2022 bedacht omdat wij toen net ons festival in november 2021 hadden moeten annuleren. Niemand wist toen nog hoe het zou gaan lopen met de Omikron variant van het virus en daarom hebben wij het zeker voor het onzekere genomen en verschoven naar de nazomer vroeg in oktober.

Een kleiner publiek heeft er echter niet voor gezorgd dat de zalen leeg waren, integendeel. Opnieuw bleek dat het publiek haar weg weet te vinden naar alle uithoeken van ons programma. Literatuur doet het net zo goed als muziek en dat is eigenlijk best uitzonderlijk, ook voor onszelf. De Leeuwarder Courant kopte dan ook: “Volle zalen voor de niche” in een uitgebreide terugblik op het festival.

In totaal trok het festivalweekend 2.100 bezoekers (zo’n 60% betalend en 40% onbetaald) en de gratis toegankelijke stadskas trok 1.660 bezoekers voor de activiteiten (exclusief de bezoekers die gewoon kwamen voor een hapje en een drankje). Samen legden deze bezoekers in totaal 7.040 bezoeken af aan in totaal 149 activiteiten. Deze bezoeken zijn geteld door de locatiemanagers ter plekke en direct geregistreerd. Bezoekers op Explore the North zijn zeer aandachtig en zien vaak een hele show. In 2019 lag dit aantal ter vergelijking rond de 11.500.

Publieksonderzoek

Uit de cijfers uit publieksonderzoek en kaartverkoopstelsel blijkt dat zo’n 70 procent van de bezoekers afkomstig is uit de provincie Fryslân met uiteraard Leeuwarden als grootste aandeel (48 procent). Mooi om te zien hoe bezoekers wel zeker uit de gehele provincie komen. Van Buitenpost tot aan de Waddeneilanden. Zo’n 18 procent komt uit de rest van Nederland (of buitenland) met steden als Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Zwolle, Wageningen en Nijmegen als plaatsen van herkomst. Tenslotte komt zo’n 12 procent van de bezoekers uit stad en provincie Groningen.

Indeling in leeftijdscategorieën:

1 t/m 16 jaar | 2 procent
17 t/m 29 jaar | 23 procent
30 t/m 39 jaar | 22 procent
40 t/m 49 jaar | 17 procent
50 t/m 59 jaar | 20 procent
60 + | 16 procent

Deze indeling laat zien dat Explore the North een mooi gemengd publiek heeft waarin alle leeftijden sterk vertegenwoordigd zijn. Jong en oud zitten (of dansen) naast elkaar bij de shows.

EXPLORE THE NORTH

Uitgesteld Geluk in tuinen in Leeuwarden

Direct na het festival stuurden wij een publieksenquête uit. Deze werd door 116 mensen helemaal ingevuld. Daar kwamen nog de volgende interessante gegevens uit.

- Zo'n 20 procent was in dat jaar ook naar ons Sessions-programma geweest.
- Voornaamste redenen voor een bezoek aan Explore the North zijn (1) programma, (2) de sfeer, (3) de locaties
- 32 procent bezocht het festival voor het eerst, 45 procent bezocht het festival 2 tot 4 keer eerder, 23 procent bezocht het festival maar liefst 5 tot 8 keer (waarvan 7 procent alle 8 edities heeft bezocht). Veel trouw publiek, maar ook een gezonde aanwas.
- 75 procent kende de gepresenteerde artiesten helemaal niet of het grootste deel niet. Dat zegt veel over de avontuurlijkheid van het publiek.
- 55 procent heeft gebruik gemaakt van de Timesquare app voor programma en blokkenschema

Bij de vraag naar een cijferbeoordeling (van 1 tot 10) van deze editie van het festival scoorde het festival gemiddeld een 7,8. Met 8 als meest gegeven cijfer. Een mooie score vergelijkbaar met eerdere edities. 65 procent van de bezoekers komt zeker een volgende editie terug, 30 procent keert in principe wel terug maar laat het afhangen van het programma, 5 procent is er nog niet over uit. Dat maakt dat 95% van de bezoekers in principe wil terugkeren.

Ook vroegen wij de respondenten om hun favoriete shows uit het festivalweekend te noemen. Wat opvalt uit de reacties is dat vrijwel alle programmaonderdelen worden genoemd, wat veel zegt over de brede interesse van het publiek en de kwaliteit van het aanbod. De volgende top 15 kwam eruit,

EXPLORE THE NORTH

met op nummer 1 de expedities waarin uiteraard alle disciplines samenkwamen. Bemoedigend is ook weer de aanwezigheid van eigen literaire (co)producties als Eisfögl, Tuut Tuut Kwantumschuim en KRT in deze lijst.

1. Expedities
2. Sytze Pruiksmā & Fanfareorkest De Bazuin – De Oergong
3. BCUC
4. Alabaster dePlume
5. Amaro Freitas
6. Joost Oomen, De Poezieboys en Willie Darktrousers – Eisfögl
7. YĪN YĪN
8. Billie Marten
9. Eydís Evensen
10. Jessica Moss
11. Joost Oomen & Kruidkoek – Tuut Tuut Kwantumschuim
12. Junodream
13. De Verwonderkamer – KRT
14. Matthijs van Boxsel
15. Manu van Kersbergen & Multibeat.

Ook vroegen wij de respondenten waarom ze zich thuisvoelen op het festival. Een greep uit de reacties. Bij Explore the North voel ik mij thuis omdat:

“Het zo lekker dicht bij huis is, het kleinschalige en vanwege de 'huiskamersfeer’”

“Er hele diverse visies op de wereld en het leven vertoond werden die mij het gevoel gaven van representatie”

“It fijn is om even yn Ljouwert om te rinnen en ynteressante dingen te sjen en te belibjen”

“Het Leeuwarden van zijn beste kant laat zien, juist door de meest interessante buitenstaanders er naar toe te halen.”

“Mijn dubbelzinnige verhouding met Friesland hier een plaats kan krijgen”

“Biedt wat anders, fijne verscheidenheid - soms out of your comfortzone”

“Er oog is voor het verhaal erachter en ontplooiing en verbinding”

“De gastvrijheid, de laagdrempeligheid en de artistieke kwaliteit tegelijkertijd ongekend hoog zijn”

“Ik word omringd door een nieuwsgierig open publiek, ontvangen door een professioneel team en getraakteerd op verhalen en muziek van fantastische makers/artiesten”

EXPLORE THE NORTH

Manu van Kersbergen & Multibeat. in de Harmonie

Leerpunten uit publieksonderzoek

Uiteraard valt er ook veel te leren uit het onderzoek. Zo wordt ons verzocht meer ruimte te geven in het blokkenschema, zodat mensen meer tijd tussen de shows hebben. Ook worden wij aangemoedigd vooral ook buiten de geijkte cultuurlocaties te programmeren. Meer bijzondere locaties dus! Er mocht ook wel iets meer 'feest' in het programma van dit jaar. Iets dansbaarder en soms toegankelijker programma.

Marketingcampagne

In 2022 hebben wij op het festival en op de stadskas uitgebreide campagnes gevoerd via online en offline kanalen (die laatste vooral in het noorden). Daarbij hebben wij onder andere door prijsdifferentiatie (o.a. via kortingscodes) op tickets ook allerlei specifieke doelgroepen benaderd, onder andere de doelgroepen die rond ons productiehuis hangen of die horen bij de partners in de Stadskas. Er zijn veel codes verzilverd en veel jongerentickets verkocht. Uit het publieksonderzoek blijkt dat het grootste deel de toegangsprijs prima vindt, een deel vindt het te laag, maar ook een deel te hoog. Met name het deel dat het te hoog vindt is jonger en dat deel proberen wij op andere wijze te bereiken. Wij willen voor dit festival met zoveel verschillende publieksgroepen meer en meer toe naar een systeem dat iedereen betaald wat hij of zijn kan betalen. Doelgroepbenadering is daarin de sleutel en daar gaan wij komende jaren verder mee aan de slag.

EXPLORE THE NORTH

Publiciteit in 2022

Volgers Facebook | 4.186

Volgers Twitter | 1.614

Volgers Instagram | 2.621

Aantal unieke bezoeken website | 34.000

Aantal bezoeken website | 49.000

Aantal exemplaren programmaboekje | 7.500

Professioneel publiek

Explore the North staat meer en meer op de agenda van professionele bezoekers. Zo reizen veel van onze collega's van de landelijke literatuurfestivals af naar het noorden, net als andere festival- en andere cultuurcollega's. Onder andere vanwege de Station Noord Hub komt ook een groot deel van de noordelijke podiumkunstensector samen op Explore the North, wat de makers ook een almaar belangrijker platform biedt. Uiteraard proberen wij dit deel in de komende jaren verder te versterken.

Explore the North in de media

Explore the North is veel onder de aandacht geweest in met name de lokale media. Leeuwarder Courant, Dagblad van het Noorden, Friesch Dagblad, Huis aan Huis, Omrop Fryslân, De Moanne, Omroep LEO, 3VOOR12, Tzum etc. Dit betrof ook vaak grote (voor)verhalen over het festival. De landelijke media waren wederom nog wat moeilijker te bereiken (sowieso op deze plek in het land), dit is wel een groot aandachtspunt voor ons in het komende jaar.

Jacob Haagsma, journalist van de Leeuwarder Courant plaatste Explore the North in zijn top 3 van beste muziek in 2022: *"Explore the North. Dat staat nog niet op dezelfde hoogte als Le Guess Who? Of Roadburn, op inhoud de mooiste festivals van het land. Maar dit Leeuwarder festival zet goede stappen en dat levert volle zalen op voor onbekende, maar razend interessante artiesten als Marina Herlop, Lucrecia Dalt, Alabaster dePlume en BCUC."*

Komende jaren

Verdere publieksopbouw voor 'werk dat men niet kent' is voor ons een van de belangrijkste speerpunten van komende jaren. Wij stonden op een goed niveau in 2019, daar komen wij ongetwijfeld binnenkort weer nu de aanloop weer enigszins normaal is. Wij hoeven niet langer reactief te zijn, maar kunnen gewoon focussen op ons festival in 2023, een festival dat gewoon weer in november (24 t/m 26) plaatsvindt.

Productiehuis

Hierboven schetsen wij een deels lokale situatie, maar een aanzienlijk deel van ons publiek was bijvoorbeeld in 2022 verspreid over het gehele land, of was deels internationaal. Publieksbereik voor deze shows hangt erg af van het profiel van de presenterende partner en van de plek die ons aanbod inneemt in het programma. Voor grote theaterfestivals als Noorderzon, De Parade en Oerol brengen wij bijvoorbeeld substantieel poëzie naar het hoofdprogramma, waardoor ook nieuwe bezoekers in aanraking komen met experimentele poëzie. Wie wij bereiken hangt erg af van het profiel van de presenterende partner. Juist doordat wij circuitoverstijgend werken openen wij een nieuwe wereld

EXPLORE THE NORTH

Projectplan Productiehuis voor de letteren en boren wij op die manier nieuw publiek aan dat daarvoor niet wisten dat experimentele poëzie over vruchtjes zo essentieel kon zijn.

“Sinds afgelopen vrijdag is het rondreizende theaterfestival De Parade in Utrecht neergestreken. Vooral Eisføgl, een voorstelling over een extreem obscure dichter, maakt een bezoek de moeite waard” – NRC Handelsblad over Eisføgl van De Poezieboys, Joost Oomen en Willie Darktrousers

Het merk Explore the North staat niet al lang niet meer alleen voor het festival, maar ook voor experimenteel programma dat anders niet in Leeuwarden te zien is of voor spannend programma dat in het kader van het productiehuis in Fryslân wordt ontwikkeld maar elders te zien is. Het opbouwen van dit merk vergt in de komende jaren uiteraard veel aandacht.

Toegankelijkheid

Daarnaast zetten wij ons in om nieuwkomers te betrekken bij onze activiteiten en houden wij in productie en communicatie zoveel mogelijk rekening met een zo groot mogelijke toegankelijkheid van onze activiteiten voor mindervaliden en gaan wij hiertoe meer met focusgroepen werken. In de komende jaren willen wij – buiten de toch erg diverse programmering – werken aan een cultureel diverser publiek. Waarbij wij bijvoorbeeld beginnen met het werken met de oprichters van het al eerder beschreven project Pidgin X. Daarbij zijn de oprichters (de deelnemers) zelf het eerste publiek, daarna volgt het publiek in de zaal pas.

‘Een breder publiek bereik je niet door een cultuur van kunstbeleving op te leggen, maar door van onderop aan nieuwe culturen te bouwen. Kunst kan daar een belangrijke rol in spelen, maar dat vereist een andere positionering en daarmee een andere rolverdeling van de betrokken partijen, die van de overheid inclusief. Een kunstproject dat een mogelijk nieuwe rolverdeling laat zien, is Pidgin X.’

“Hier hadden we met een andere manier van kunstbeleving te maken. Een die zeker tot hilarische (theatrale) momenten leidde, zoals het gezamenlijk hardop oefenen van het Pidgin Gronings. En die voor anderen emotioneel was, niet alleen omdat zij gevoelens van uitsluiting herkenden of konden ventileren, maar vooral omdat de kunstbeleving een mogelijkheid van inclusie bood. Een mogelijkheid die zomaar werkelijkheid kan worden, als het publiek een actieve houding aanneemt die het theatrale domein overstijgt. Je zou die houding burgerzin kunnen noemen.”

Citaten uit het artikel ‘En waar is het theater?’ van wetenschapper Hanka Otte over ons project Pidgin X in Boekman Cahier.

4. Bestuur, organisatie & Governance Code Cultuur

Het vierkoppige bestuur van Stichting Explore the North is onbezoldigd. Het bestuur delegeert taken aan de algemeen directeur: Mark Hospers.

Wij volgen de aanbevelingen van de code cultural governance. Het bestuur doet jaarlijks een zelfevaluatie. In het laatste deel van 2021 begonnen wij een zoektocht naar nieuwe bestuursleden en begin 2022 breidden wij het bestuur uit met twee leden Sjoerd Feitsma en Mohamed Yusuf Boss om de bestuurlijke basis wat te versterken in het licht van de sterke ontwikkeling van de organisatie. Hiervoor zijn in 2021 nieuwe profielen opgesteld. Het bestuur is in open dialoog met de directie en wordt ook buiten de bestuursvergaderingen regelmatig geconsulteerd over zaken die spelen binnen de stichting. Alle bestuursleden hebben eigen specialismes, maar kunnen ook als generalist kijken naar de organisatie als geheel.

Belangrijk is om hierbij te melden dat de culturele sector in het noorden hecht en klein is. Dat betekent dat het kan voorkomen dat er ook op zakelijk vlak een verhouding ontstaat tussen Stichting Explore the North en (de organisatie van) een van de bestuursleden. Wanneer zich dit voordoet, wordt de aard van deze relatie besproken in het gehele bestuur, zodat dit niet leidt tot situaties waarbij verantwoordelijkheden onduidelijk worden. Mocht er een bestuursbesluit nodig zijn in een dergelijke situatie, dan onthoudt het betreffende lid zich van stemming.

Eventuele nevenactiviteiten van bestuur en directie worden in bestuursvergaderingen besproken.

In 2021 is Stichting Explore the North werkgever geworden. Het bestuur heeft daarbij samen met de directie de contouren van een salarishuis vastgesteld en daarmee wordt – volgens plan – een nieuwe fase in het bestaan van de stichting ingeluid.

Explore the North heeft een ANBI-status. Bestuurders staan per maart 2022 ingeschreven in het UBO-register.

Bestuurssamenstelling en rooster van aftreden

Marelle van Rongen
(directeur Toneelschuur en Toneelschuur Producties Haarlem) Voorzitter 01-07-2024 (2^e termijn)

Erik Vriesen
(partner Eshuis Registeraccountants) Penningmeester 19-04-2024 (2^e termijn)

Mohamed Yusuf Boss
(directeur en artistiek leider X Yusuf Boss) Algemeen lid 07-03-2026 (1^e termijn)

Sjoerd Feitsma
(directeur Platform ACCT) Algemeen lid 07-03-2026 (1^e termijn)

Het bestuur vergaderde in 2022 vier keer op: 7 maart, 11 april, 12 september en 12 december.

EXPLORE THE NORTH

Organisatie

In 2022 hebben wij grote stappen kunnen zetten in de ontwikkeling van de organisatie. Wij zijn het jaar ingegaan met een relatief nieuw en jong team dat gedurende het jaar hecht is geworden.

Stap voor stap professionaliseert de organisatie, dit uiteraard ingegeven door het feit dat Explore the North vanaf 2021 is opgenomen in meerjarige regelingen van Fonds Podiumkunsten, provincie Fryslân en in een tweejarige regeling van het Nederlands Letterenfonds.

Volgens plan zijn wij in 2021 gestart met een salarishuis en is algemeen directeur Mark Hoppers in dienst gekomen bij de stichting (0,8 fte). Wij hanteren daarbij de CAO poppodia en festivals. Insteek is om in komende jaren een staande organisatie te ontwikkelen met meer mensen die via een dienstverband betrokken zijn bij de stichting.

Chantalla Pleiter – Biodiversiteit in augmented reality

In 2022 zetten wij de volgende stap en kwam artistiek leider Marleen Nagtegaal in dienst (0,8 fte). Ook voor ZZP'ers zetten wij de eerste stappen richting deze CAO in 2022, zodat per 2023 de meeste financiële afspraken zich geheel verhouden tot de CAO met bijbehorend opslagpercentage.

Wij werken met een jong zelflerend team van noordelingen pakweg tussen de 23 en 41 jaar. Er is ruimte voor stages op verschillende plekken. In 2022 liep Michelle Vletter stage bij de afdeling programmaproductie.

EXPLORE **THE** **NORTH**

Vrijwilligers

Wij zijn heel blij dat zich weer zoveel vrijwilligers beschikbaar hebben gesteld voor deze editie van het festival. In 2022 waren dit er ongeveer 70. Wij zetten vrijwilligers in in de horeca en infovoorziening van de Stadskas en ook verspreid over vele locaties binnen het festivalweekend. Wij zijn in 2022 met een nieuwe vrijwilligerscoördinator gaan werken die ons gaat helpen een nieuw integraal plan te ontwikkelen met betrekking tot vrijwilligers en al onze activiteiten binnen de stichting. Dit jaar werkten wij opnieuw met een erg fijne groep nieuwkomers voor de totstandkoming van het festival. Ook voor het Sessions-programma hebben wij met vrijwilligers gewerkt bij de kassa en publieksbegeleiding, dit waren er ongeveer 20.

Samenvatting Governance Code Cultuur 2022

* Startsituatie – te klein bestuur van twee personen, maar profielen opgesteld voor uitbreiding. In personeel een aantal vertrekkende mensen op sleutelplekken.

* Doelstelling verslagjaar – nieuwe bestuursleden aantrekken, passend bij profielen.

Informatievoorziening beter afstemmen op nieuwe werkelijkheid van jaarrond actieve organisatie. Organisatie opnieuw inrichten op basis van nieuwe situatie na vertrekkende personeelsleden.

* Ontwikkelingen verslagjaar – Mohamed Yusuf Boss en Sjoerd Feitsma zijn aangetrokken waardoor het bestuur op vier leden komt. Er is een jaarcyclus vastgesteld voor informatievoorziening en behandeling tijdens bestuursvergaderingen die beter past bij de huidige werkelijkheid van festival en productiehuis. Er zijn op alle sleutelplekken goede, jonge, lokale mensen aangetrokken die ook per 2023 ons kernteam vormen.

* Stand van zaken en vooruitblik 2023 en 2024 – een vijfde bestuurslid vinden en de organisatie stabiliseren. Bouwen aan een kernteam dat de komende jaren aankan.

EXPLORE THE NORTH

5. Code Fair Practice en duurzaamheid

Onze focus ligt erg op fair practice en fair pay. Ook met het oog op de betaling van artiesten. Als deze ellendige coronaperiode in het algemeen toch iets heeft opgeleverd dan is dat de focus op de moeilijke positie van de kunstenaar en de ZZP'er. Wij hebben er in 2022 alles aan gedaan om steungelden en andere middelen zoveel mogelijk bij deze laag terecht te laten komen, zodat de werkgelegenheid gewaarborgd blijft en mensen hun huur kunnen betalen. Daarbij wordt bij elke boeking of afspraak de fair pay-vraag in het programma-overleg openlijk gesteld.

In 2022 hebben wij als landelijke letterenorganisaties verenigd in VLAM21 een gezamenlijke aanvraag gedaan voor HR-vouchers. Daarvan bekostigden wij een groot onderzoek naar fair pay in onze sector door HTH research. De resultaten werden in 2022 gepresenteerd en deze krijgen een vervolg in de ketentafel Letteren geleid door Platform ACCT. Insteek is een richtlijn voor honorering van werkenden in dit deel van de sector, kunstenaars en organisatie.

Céline Wierda – Bloot(leggen)

Daarnaast werken wij met kunstenaars uit diverse disciplines. Opmerkelijk zijn de verschillen binnen de praktijk van theatermakers, schrijvers en muzikanten. Als er bijvoorbeeld al normbedragen zijn, dan liggen ze ver van elkaar. Wij trekken zoveel mogelijk één lijn voor makers binnen alle disciplines, waar wij juist vanuit bijvoorbeeld de popmusici en soms ook de letteren veel positieve reacties over krijgen. Voor professionele kunstenaars binnen ons productiehuis hanteren wij veelal dagtarieven tussen EUR 200 en EUR 350 – dat was in eerdere jaren lager. Voor kunstenaars binnen het festival zijn de tarieven diverser vanwege marktwerking en bijvoorbeeld vaste tarieven via de schrijverscentrale.

EXPLORE THE NORTH

In Fryslân zijn wij onderdeel van een nieuw convenant met honoreringsrichtlijnen voor makers in de popcultuur opgesteld door Platform Popcultuur Fryslân.

Via De Verenigde Podiumkunstenfestivals is Explore the North aangesloten bij meldpunt voor ongewenste omgangsvormen Mores.

Samenvatting Fair Practice Code 2022

* Startsituatie – in 2021 – het eerste jaar van Explore the North in meerjarige regelingen – is een mooie start gemaakt met salarishuis en met intentie om fair pay toe te passen voor organisatie en kunstenaars. Juist door die meerjarige zekerheid veranderde Explore the North van startup tot meer vaste waarde met bijbehorende doelstellingen in de omgang met personeel en artiesten.

* Doelstelling verslagjaar – in 2022 was de doelstelling meer mensen in vaste dienst te nemen. Om organisatiebreed (organisatie en kunstenaars) in te zetten om een steeds transparantere en meer heldere beloningsstructuur. Fair Practice onderdeel laten zijn van DNA van organisatie.

* Ontwikkelingen verslagjaar – dat is deels gelukt vanwege het in vaste dienst nemen van de artistiek leider, maar ook het waar nodig aanpassen van ZZP-afspraken naar CAO-gerelateerde bedragen. Daarbij zijn wij landelijke en lokaal, direct en indirect onderdeel van initiatieven die zich bezighouden met een betere positie van werkenden binnen de sector. Binnen de organisatie zelf wordt bij elke keuze de vraag gesteld of de afspraak wel eerlijk tot stand komt. Daarmee ligt dit onderwerp niet alleen bij management, maar juist ook organisatiebreed. Daarbij trekken wij in uitvoering alle disciplines gelijk, waardoor voor vanuit de popcultuur nogal eens verrast wordt gereageerd op de relatief hoge dagprijs die zij per persoon mogen factureren.

* Stand van zaken en vooruitblik 2023 en 2024 – wij beginnen 2023 met veel meer duidelijkheid over afspraken met ZZP'ers. Binnen alle disciplines die Explore the North vertegenwoordigd zijn er gesprekken over fair practice en wij passen ons in 2023 aan aan de uitkomsten. In 2023 komt onze focus ook wat minder te liggen op fair pay (wat de eerste behoefte was op dit vlak), maar wat meer op fair practice in brede zin. Het moet fijn zijn om met ons te werken en betaling is daar slechts een onderdeel van. Een voorbeeld voor ons is te vinden bij onze vrienden van Oerol die op heel transparante wijze hun personeelshandboeken en gedragsprotocollen ontwikkelen en presenteren.

Duurzaamheid

Net als voor vele festivals is duurzaamheid een aandachtspunt voor ons. Dat uit zich op verschillende manier. Wij werken zoveel mogelijk met lokale ondernemers, drukken grotendeels op recycled papier, proberen zoveel mogelijk samen te werken met partners voor het presenteren van programma van ver (zodat er niet wordt gevlogen voor een enkele show) en ook met leveranciers kijken wij naar het zo duurzaam mogelijk produceren van ons festival.

Een mooi voorbeeld van een mooie samenwerking met een leverancier in 2022 is met Verno. Samen met Verno kozen wij voor de inzet van duurzame accupacks voor de stroomvoorziening van de Stadskas. Onze productie leider Thijs ten Berge hierover:

“De uitdaging dit jaar was de locatie. Op het Gouverneursplein zit geen vaste gemeentelijke aansluiting. Hierdoor kun je geen gebruik maken van vaste stroom op het plein. De stadskas, wat onderdeel is van het festival Explore the North, heeft daar drie weken gestaan. Het zou hierdoor een hele kostbare aangelegenheid en ook niet goed voor het milieu zijn om voor deze periode een aggregaat te laten draaien. Dat was de reden dat we op zoek zijn gegaan naar een andere oplossing. Ik kende het gebruik van accupacks al via het Veenhoop Festival. Daar werd gedraaid met het accupakket

EXPLORE **THE** **NORTH**

op de camping en dat ging eigenlijk best heel goed, daarom wilden we het bij Explore the North ook proberen. In de stadskas draaiden we drie weken lang elke avondprogramma, van muziek, literatuur, theater en meer. Tijdens het festival diende de stadskas als hart van het festival. Voor deze functie was de inzet van het accupack perfect. Tijdens piekuren zaten we op een verbruik van zo'n 6000 watt en 's nachts of wanneer de kas gesloten was op 1500 watt. Dat draaide hartstikke mooi; hierdoor ging de accu niet zo snel leeg. Als je meer dan 8000 watt gaat verbruiken, slaat het aggregaat veel eerder aan. Nu werd de accu geleegd tot dertig procent en laadde het aggregaat automatisch de accu weer bij tot honderd procent."

In de komende jaren wordt duurzaamheid een centraler onderdeel van onze planvorming. Met een jong team als dat van Explore the North zit dit al goed in het DNA van de organisatie.

EXPLORE **THE** **NORTH**

6. Diversiteit & inclusie

Op het gebied van diversiteit en inclusie hanteren wij de vier P's uit de code: programma, publiek, personeel en partners.

Programma

In ons internationale programma laten wij stemmen en talen horen die doorgaans niet in Fryslân te horen zijn. Alle talen zijn gelijk en zeggingskracht en kwaliteit van een uiting gaat vóór de taal waarin het gezegd wordt. Dat maakt Explore the North juist een erg inclusieve omgeving die qua programmakeuzes en partnerschappen met makers ook zeer bewust ingaat tegen de heersende, vrij homogene, culture stromingen in deze omgeving. Dat schuurt. Wij krijgen enerzijds vanuit de traditionele hoek commentaar over onze benadering van Fries in het programma, een ontwikkeling die wij aangrijpen om het gesprek aan te gaan over de toekomst van het Fries in een diverser wordende samenleving.

Het productiehuisproject Pidgin X van Ahilan Ratnamohan – over de democratisering van onze taal in een bepaalde stad, zoals omschreven in dit verslag – sluit daar bijvoorbeeld mooi op aan. Een project dat aantoont dat deze zoektocht naar inclusie ook artistiek enorm van belang is.

Daarnaast betrekken wij ook de lokale bevolking en omgeving bij onze eigen producties. Wij maken het alledaagse literair in allerlei projecten, waardoor bewoners van Fryslân (zeker niet de usual suspects) zelf onderwerp zijn van het festival.

Publiek

Binnen de Westerkas en ook binnen The Sessions en De Stadskas was een veelkleuriger afspiegeling te zien van onze samenleving dan hoe Fryslân bekend staat. Programma's door queer- collectieven en jonge (woord)kunstenaars. De Stadskas vormt een geweldige basis om ook een diverser publiek aan te spreken voor ons festival.

Daarnaast is ons publiek in de basis al vrij divers. Misschien niet qua culturele afkomst, maar wel qua 'kijkervaring'. Waar je in de Randstad in vergelijkbare omgevingen vooral gelijkgestemd publiek treft, is dat in onze regio anders. Mensen komen uit veel verschillende hoeken bij ons over de vloer en zien dingen die zij nooit eerder zagen, waardoor de manier van kijken in een zaal behoorlijk kan verschillen tussen mensen. Dat maakt ons publiek soms wat 'awkward' voor Randstedelingen, maar dat maakt ons publiek voor ons vooral interessant en eigen. Want op het moment dat mensen niet weten hoe ze ergens mee om moeten gaan, bereiken wij precies wat wij willen.

Personeel

Binnen het bestuur en de organisatie is diversiteit en inclusie een belangrijke focus. Binnen het bestuur hebben wij nieuwe profielen gemaakt hiervoor. Binnen onze organisatie zijn de man-vrouw verhoudingen mooi in evenwicht. De focus in de komende jaren ligt op het betrekken van meer mensen van niet-Westerse afkomst bij onze organisatie (kunstenaars, organisatoren, vrijwilligers) en ook van andere opleidingsniveaus dan HBO/WO. Wij willen niet alleen over mensen of groepen praten, maar ze aan tafel hebben. In de afgelopen jaren heeft dat wat minder een focus gehad omdat de situatie rond personeel in de sector zo onstuimig was, die focus moet er weer meer op.

In 2022 zijn wij gaan werken met een nieuwe vrijwilligerscoördinator die een scherpe focus heeft op het betrekken van nieuwkomers bij onze activiteiten. Wat geleid heeft tot een prachtige, vernieuwde

EXPLORE **THE** **NORTH**

vrijwilligersploeg met mensen die ook jaarrond bij onze activiteiten komen kijken. Wij zien ook in de ontwikkeling van de Westerkerk grote kansen voor het betrekken van verschillende (groepen) mensen.

Partners

Binnen projecten als Explore the Playground en De Stadskas vragen wij vele externe curatoren en partners om ons te helpen met het maken van programma voor hun achterban. Diversiteit begint ook bij je omgeving en de partijen met wie je werkt.

Samenvatting Code Diversiteit & Inclusie

* Startsituatie – In 2021 is er veel programma ontwikkeld voor vele doelgroepen. Juist het veelkleurige karakter van het programma in The Summer Sessions, De Westerkas en ook Pidgin X zorgde dat er veel nieuwe mensen betrokken zijn geraakt bij onze activiteiten. Helaas kon het festival niet plaatsvinden in 2021.

* Doelstelling verslagjaar – Verdere ontwikkeling van programma en publiek in jaarrond-programmering The Sessions en festivalperiode. Het meer werken met externe curatoren. Aanscherping vrijwilligersbeleid.

* Ontwikkelingen verslagjaar – In 2022 hebben wij heel veel presentatiemomenten gehad en daarbij hebben wij binnen verschillende projecten veel samengewerkt met externe curatoren en partners die een eigen focus aanbrachten binnen ons programma en dat resulteerde ook in andere mensen over de vloer. Pidgin X heeft zich sterk doorontwikkeld met zeer betrokken oprichters, die zelf samen met ons in ‘the lead’ zijn rond hun eigen project. De nieuwe vrijwilligerscoördinator heeft een prachtig hernieuwd vrijwilligersbestand opgezet met veel betrokken nieuwkomers.

* Stand van zaken en vooruitblik 2023 en 2024 – In 2023 willen wij onze jaarrond aanwezigheid in Leeuwarden verder ontwikkelen met activiteiten voor diverse doelgroepen in de Westerkerk. Een voorbeeld is het spoken word platform Hoge Woorden die wij starten, maar ook willen wij de oprichters van Pidgin X en andere directe betrokkenen bij Explore the North meer ruimte gaan geven in de komende twee jaren. Als organisatie willen wij ons bewustzijn verder vergroten door ons ook te laten inspireren door het manifest Diversiteit is een wit woord van Hooman Nassimi waarin organisaties wordt opgeroepen hun eigen witheid onder ogen te zien en dit te doen aan de hand van de volgende stappen:

1. Bewustzijn creëren over je eigen identiteit en sociale positie.
2. Erkennen welke macht je hebt en welke ruimte je inneemt.
3. Acties richten op het herverdelen van je macht en ruimte.
4. Sociale veiligheid bieden wetende dat mensen discriminatie ervaren.

EXPLORE **THE** **NORTH**

7. Financiën

In deze verslaglegging verantwoorden wij meerdere financiële bijdragen. Naast de reguliere bijdragen voor festival en productiehuis 2022, ging het over veel verplaatste activiteiten en daarom ook over festivalbijdragen voor festival 2021 (omgezet naar een bestemmingsreserve activiteiten). Wij danken onze ondersteuners van harte voor het flexibel meebewegen met al deze veranderende plannen.

The Sessions

Zoals gezegd is dit programma deels tot stand gekomen dankzij verschoven bijdragen voor het festival Explore the North 2021 naar The Sessions in 2022.

Wij hebben geprobeerd om met The Sessions te zorgen dat de gelden alsnog zoveel mogelijk bij kunstenaars, leveranciers, ZZP'ers konden terechtkomen. Dankzij de steunbudgetten en coulance op subsidies hebben wij voor werkgelegenheid kunnen zorgen voor een brede laag ZZP'ers direct om onze organisatie heen en wij hebben ervoor kunnen zorgen dat kunstenaars door konden werken aan hun projecten en dat zij soms zelfs een project konden ontwikkelen. Wij hebben alle hoeken en gaten binnen het jaar opgezocht om te produceren en te presenteren in samenwerking met vele partners.

Bouke Groen – Project Overtone

Productiehuis en festival

Wij maken financieel een harde knip tussen productiehuis en festival. Beide kennen een geheel eigen begroting. Wanneer wij een project vanuit het productiehuis presenteren op het festival of tijdens The

EXPLORE THE NORTH

Sessions dan zijn de kosten voor het produceren van het werk ten laste van de productiehuisbegroting en de kosten voor de presentatie op de betreffende dag (locatie, techniek en fee) komen ten laste van het festival.

Wij produceren ook werk vanuit het festival, overeenkomstig met de ambities verwoord in onze beleidsplannen. De kosten die daarbij horen komen wel geheel ten laste van het festival of The Sessions.

Financiering festival 2022

Ons festival wordt in de periode 2021-2024 meerjarig ondersteund door het Fonds Podiumkunsten en de provincie Fryslân. De gemeente Leeuwarden ondersteunt het festival jaarlijks met een bijdrage.

Daarnaast werd het festival in 2022 ondersteund met incidentele bijdragen van Fonds21, Dioraphte, Lira Fonds, Leeuwarder Ondernemers Fonds (LOF) en Het Nieuwe Stads Weeshuis. Ook was er een extra bijdrage voor het uitvoeren van de Station Noord Hub verstrekt via penvoerder Oerol.

De publieksinkomsten waren aanmerkelijk lager dan begroot. Als gezegd komt dit vanwege tegenvallende ticketverkoppen, maar dit kwam ook door een andere constructie rond horeca. Waar wij eerdere jaren de horeca in eigen beheer hielden, hebben wij vanwege de nieuwe locatie van de Stadskas vrij last-minute de keuze gemaakt om dit deel neer te leggen bij de fijne partner Stichting Uit in Leeuwarden / De Walrus. De Walrus is een café/restaurant aan het Hofplein dat samen met ons de horeca heeft verzorgd. Waar normaal de hele omzet en dus ook de hele inkoop was begroot in de begroting van Explore the North, betrof dit in werkelijkheid alleen ons deel in het positieve resultaat op de horeca.

In de Stadskas werden in samenwerking met Boekhandel van der Velde ook boeken verkocht van auteurs die terugkwamen in het programma van het festival. Ook verkocht Explore the North eigen merchandise.

Financiering productiehuis 2022

Het productiehuis wordt in de periode 2021-2024 meerjarig ondersteund door de provincie Fryslân. Daarnaast draagt het Nederlands Letterenfonds bij vanuit een tweejarige regeling 2021-2022.

Diverse partners droegen bij aan de projecten uit het productiehuis, zoals: BOSK, De Popfabryk, deBuren, Station Noord en Leeuwarden UNESCO City of Literature.

Daarnaast kwam een aanzienlijk deel van de inkomsten uit recettes en uitkopen van de toerende producties.

Steunbijdrage COVID-19

In 2022 ontvingen wij een steunbijdrage COVID-19 van het ministerie van OCW, verstrekt door het Fonds Podiumkunsten. Dit betrof een bijdrage van in totaal EUR 54.900. Deze is bedoeld voor en berekend op de activiteiten binnen de gehele stichting. Doel van deze bijdrage is:

1. Het opvangen van derving van eigen inkomsten uit publieksactiviteiten en het maken van kosten voor de heropstart van activiteiten binnen de richtlijnen van de overheid

EXPLORE THE NORTH

2. Het nakomen van financiële verplichtingen ten behoeve van de geplande activiteiten, in het bijzonder als die verplichtingen voortvloeien uit afspraken met ZZP'ers.

Omdat Leeuwarden en Fryslân weinig rijksgesubsidieerde instellingen heeft, is dit een belangrijke steunbijdrage voor het behoud van werkgelegenheid en infrastructuur (zalen, leveranciers etc.) in deze fragiele sector in dit deel van het land.

Wij hebben dit bedrag dan ook – in samenhang met de coulancemaatregelen op de lopende subsidies – ingezet om onze ZZP'ers door te betalen, trajecten van kunstenaars op te schuiven maar wel ook op maat gemiste inkomsten te vergoeden, nieuwe opdrachten te verschaffen aan kunstenaars, leveranciers en locaties (de keten) waar nodig billijk te compenseren voor inkomstenderving.

Resultaat 2022

Wij sluiten het boekjaar in basis af met een negatief resultaat, vanwege alle doorgeschoven activiteiten uit 2021. Dit tekort wordt opgevangen door de vrijval van de eind 2021 aangelegde bestemmingsreserve activiteiten, bestemmingsreserve FPK en bestemmingsreserve COVID-19.

Wij voegen EUR 29.994 toe aan de vrij besteedbare algemene reserve. Voor dat laatste is gekozen omdat de algemene reserve van de stichting momenteel te laag is (dat horen wij ook terug vanuit de rijksfondsen), vooral in deze onzekere tijden die nog lang niet voorbij zijn. De algemene reserve groeit nu naar EUR 96.148 (ongeveer 10% van de begroting). Aan het eind van de huidige cultuurnotaperiode willen wij een gezonde algemene reserve hebben van 15% van de begroting.

Daarnaast behouden wij een bestemmingsreserve van EUR 20.000 inzetbaar voor 2023, dit omdat de coronacrisis nog lang zal nawerken binnen de culturele sector, zo ook bij Explore the North. Waar nodig zetten wij deze reserve in om tegenvallers door bijvoorbeeld prijsstijgingen bij leveranciers en personeel op te vangen.

Liquiditeit en solvabiliteit

De liquiditeits- en solvabiliteitspositie van de stichting zijn lager dan het voorgaande jaar en de solvabiliteit wordt door het Fonds Podiumkunsten aangemerkt als matig.

Om te beginnen met dat laatste: de solvabiliteit van 0,5. De stichting werkt aan een stevigere algemene reserve zoals hierboven verwoord. Dat hebben wij in de afgelopen jaren ook aangetoond dat dit belangrijk is en wij handelen daarnaar.

De liquiditeitspositie van 1,37 is in orde voor een organisatie met deels een festival dynamiek.

Risico Covid-19

Covid-19 heeft nog grote invloed gehad op het jaar 2022 voor Stichting Explore the North, zowel op het festival als op het productiehuis. Het omvangrijke The Sessions-programma komt zelfs voor het grootste deel voort uit het vanwege coronamaatregelen geannuleerde festival van 2021.

Het festival van 2022 vond in oktober plaats en niet in november in verband met een vooruitziende blik over een wellicht terugkerende coronagolf in 2022 (die uitbleef). Covid-19 heeft er ook voor gezorgd dat er drie jaar zat tussen de laatste pre-Covid editie in 2019 en de editie van 2022, wat veel

EXPLORE **THE** **NORTH**

te lang is voor een festival dat nog in aanbouw was. Dat hebben wij, hoewel het festival een sterke herstart heeft gehad, wel gemerkt in de publieksinkomsten.

Voor het productiehuis was het een extra druk en vol jaar vanwege de vele uitgestelde activiteiten van eerdere jaren die allemaal in 2022 konden plaatsvinden. Artiesten konden veel op tournee en projecten konden grotendeels zonder maatregelen worden uitgevoerd.

In 2022 is er eenmaal een steunbijdrage Covid-19 ontvangen via het Fonds Podiumkunsten. Daarnaast zijn alle overheden, publieke en private fondsen heel coulant en flexibel geweest rond het steeds aanpassen van de plannen. De structurele basis onder de stichting is steviger sinds wij lokaal en landelijk meerjarig zijn ondersteund (sinds 2021).

Hoewel Covid-19 inmiddels endemisch is geworden, voorzien wij dat de gehele crisisperiode de komende jaren nog veel invloed zal hebben op de culturele sector, zo ook op Explore the North. Voor 2023 hebben wij daarom een bescheiden bestemmingsreserve post-Covid opgenomen om daar ook financieel op voor te sorteren.

EXPLORE THE NORTH

8. Vooruitblik

Het jaar 2023 is al in volle gang bij het schrijven van deze jaarverantwoording. Het voelt eindelijk weer als een redelijk vooruit te plannen jaar na al die jaren van schuiven en aanpassen.

Productiehuis

Binnen het productiehuis focussen wij in 2023 op een aantal nieuwe projecten en trajecten.

Wij produceren een nieuwe grote voorstelling getiteld LORCA van Joost Oomen & De Poezieboys die te zien gaat zijn in het hoofdprogramma van Oerol, Explore the North en in drie steden van De Parade.

Ook keert de Explore the North Hub terug in het Westend Theater op Oerol met optredens van Iris Dicke, Marrit Jellema en de eigen productie KRT. KRT is een project van Marieke Ornelis, Sannemaj Betten, Mees van Rijswijk en Johannes Lievens dat een start heeft gehad in een talentontwikkelingstraject van twee jonge Friese en twee jonge Vlaamse schrijvers (in samenwerking met deBuren uit Brussel), maar dusdanig goed is geworden dat wij het project in 2023 verder ontwikkelen.

Ook zijn Oerol en Festival Explore the North het toneel voor Het Grote Onbekende, een nieuwe presentatie van de Jonge Schrijvers, een talentontwikkelingstraject dat wij samen runnen met Meeuw Jonge Theatermakers en ook in 2023 weer het gehele jaar plaatsvindt.

In januari is daarnaast Michelle Samba gestart bij het driejarige talentontwikkelingstraject Station Noord met Explore the North als hoofdpartner. In 2023 werken Michelle en Explore the North voor haar traject daarnaast samen met het Rotterdamse festival Motel Mozaïque (MOMO) waar in april al een eerste presentatie van haar werk te zien is.

In 2023 wordt het talentontwikkelingstraject #nieuwestukken voor theaterschrijvers gestart met Explore the North als coördinator van dit landelijke traject. De eindpresentatie hiervoor vindt plaats in februari 2024 in De Westerkerk.

Diverse projecten waar wij coproducent van zijn zoals Josse Jnr. van Ahilan Ratnamohan en LOD en PLANT (clubversie) van Nynke Laverman gaan op tour.

Tenslotte gaat in april een nieuwe spoken word-platform in Leeuwarden van start onder de naam Hoge Woorden, met woordkunstenaar Marrit Jellema als inhoudelijke coördinator. In 2023 worden vier spoken word-avonden gepresenteerd in De Westerkerk. Een coproductie met Leeuwarden UNESCO City of Literature.

Festival Explore the North

Ook het festival is alweer flink in aanbouw. Wij zitten weer op onze oude plek in het jaar met een festivalweekend van 24 t/m 26 november en een stadskasperiode in de twee weken daarvoor. De eerste namen worden in april aangekondigd, wanneer ook de kaartverkoop start.

2025 – 2028 en daarna

Uiteraard kijken wij net als de rest van de culturele sector enorm uit naar de adviezen van de Raad

EXPLORE THE NORTH

voor Cultuur over de komende cultuurnotaperiode 2025 – 2028 en ook over de aangekondigde stelselwijziging vanaf 2029. In 2023 worden de nieuwe regelingen gemaakt door het ministerie van OCW en door de rijksfondsen. Het is altijd spannend om te zien hoe dit zich ontwikkelt en wat dit betekent voor de verschillende activiteiten binnen de stichting. Gelukkig zijn wij via De Verenigde Podiumkunstenfestivals, VLAM21 en ook in lokale setting in gesprek met overheden en fondsen om ook mee te denken over hoe de (nabije) toekomst er kan uitzien.

In de komende jaren scherpen wij ook onze plannen ambities rond de codes aan passend bij de levensfase van onze organisatie.

**hoge
woorden**

*Hét podium voor
spoken word*

Vrijdag 14 april | 20.00 uur
De Westerkerk, Leeuwarden

tickets:
explore-the-north.nl

**EXPLORE
THE
NORTH**

Leeuwarden
UNESCO
City of Literature